Ժ. ՏԱՐԻ 2948 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 21 ՏՐԷ 4386 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1893 3 ՃԷՄԱԶԻԻ. ԱԽԸՐ 1311 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ.
ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս
درعلیه‌ده غلطه‌ده آره‌ولك غزته‌سی اداره‌سنه
Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ.
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկան արծաթ ... 150
» » Վեցամսեայ » ... 75
» » Եռամսեայ » ... 40
Օտար երկիրներէ Տարեկան Ֆրանք ... 56
» » Վեցամսեայ » ... 28
Ընտիր թուղթի վրայ մասնաւոր տպագր. Տարեկան Օսմ. Ոսկի 2
Գաւառաց [illegible] Ղրուշ 50
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի դարձուիր։
Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՆՈՅՄ. 29/11 ԴԵԿՏ. 1893

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԲԵՐԱՅԻ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Գոհացուցիչ է տեսնել որ Բերայի Թաղ. Խորհուրդն հրապարակաւ բացատրութիւն կուտայ օրուան խնդրոյն վրայ։ Թշնամանքներու առջեւ լռութիւն պահելը կը հասկնանք. Բայց երբ ազգային մամուլն օրէն օրին տեղեկութիւններ ընդունելով ի հաշիւներ հրատարակելով անկեղծ հետաքրքրութիւն մը կը ցուցնէ ազգային վարչական ձեռնարկի մը վրայ, հարկ անհրաժեշտ է միջոց մը գտնել գոհացում տալու այնպիսի օրինաւոր հետաքրքրութեան։

Թաղ. Խորհրդոյ Յայտարարութեան մեծագոյն մասն հերքում մ'է այն կարծիքին թէ «կառուցանի Նախորդ ծրագիրը կրնար շինուիլ 6,000 ոսկիով, եւ նոյնքան հասոյթ տալ. հետեւապէս սխալ մ'եղած է 12,000 ոսկինոց շէնք մը կառուցանելով։» Որովհետեւ այսպիսի կարծիք մեք չէինք պաշտպանած, գոհացուցիչ կը թուի մեզ Թաղ. Խորհրդոյ բացատրութիւնը թէ «քանի որ Նախորդ ծրագիրն ևս համաչափ տարածութեամբ, համմեմատ յարկերով և համաչափ բարձրութեամբ պիտի ըլլար, այն գումարն ու երկրորդ ծրագրին չափանց՝ աւելի նոյն ալ պիտի չըլլար»։

Շատ հաւանորէն։ Բայց ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ 12,000 ոսկի երժեւիք շինութիւն մը 7,000 ոսկիով կը ծրագրուի. Ինչ բացատրութիւն ալ տրուի, հաշուի սխալը, ճարտարապետական սխալը, կայ ու կը կենայ։ Թաղ. Խորհուրդը բացատրութիւններ կուտայ զորս Արեւելք կանխած էր արդէն։ Մեք եւս ցոյց տուած էինք թէ դրամն ու՛ր կ'երթայ։ Ցիշեր էինք թէ այրած շէնքին յատակն ու հիմերն անկարժելի կերպիւ փուտ և խախուտ գտնուած էին, թէ ընդհակառակն շատ հաստատ բան մը կանգնել ուզուած է, և թէ շէնքն ի վերջոյ կրնայ արժել ծախսուած գումարը, 11 կամ 12,000 ոսկի։ Իբրեւ անկողմնակալութեան գործ այս ամեն բացատրութիւնները տալով հանդերձ, բսինք և կը կրկնենք թէ հիմերուն խախուտ ըլլան ալ, [illegible] անգործածելի ըլլան ալ, գործածելի շինուածանիւթոց աղնուութիւնն ալ առաջուց հաշիւի տակ կրնային առնուիլ, և չառնուիլը սխալ մ'է, կամ անհոգութիւն մ'է։

Կ'երեւի թէ հաշուի այսպիսի սխալներու քաջավարժ է Բերա։ Ըմենք այս առթիւ կը յիշենք թէ Նուրեան էֆ. ի թաղային ատենապետութեան օրով ալ 4,000 սաչափ ոսկւոյ վարկ մը միայն առնուած էր Թատրոնի շինութեան համար, որ ի վերջոյ 8,000 սաչափ ոսկւոյ յանգեցաւ։ Հարուստ թաղ ըլլալն ալ ուրիշ բան է։

Մարդկօրէն խորհելով, կ'երեւի թէ այս վէճեր անպակաս պիտի ըլլան որչափ ժամանակ որ ճարտարապետները չինեն շէնքերն, ու մասնաւորապէս Բերայի կալուածները։

Ինչպէս փաստաբաններուն խիղճը դատական գործերու մէջ, թուի թէ ճարտարապետներուն ալ խիղճը շէնքի հաշիւներու մէջ ժամանակին օգնութեամբ տեսակ մը առաձգութիւն (էլաստիկ) ստացած կ'ըլլայ, որ իրենց բնական կը ցուցնէ ինչ որ կրնայ յուղել մարդկութեան նուազ բարեբաստիկ մնացեալ մասերը։

Մինչեւ իսկ, եթէ շատ բարակն հարցունենք, ճարտարապետներն (Բերայի մէջ կամ այլուր) երեւոր ի վեր քմծիծաղ մը ձեւացնելու կերպեր ունին որ հատորներու պերճախօսութիւնն ունի իր մէջ։ Ալ չես պնդեր, բոլորովին անգործնական՝ չըսենք ապուշ՝ մէկը չհամարուելու երկիւղէ։

Պատմութիւնը չաւանդեր թէ Նոյ Նահապետ հոյակապ տապանին շինութենէն ետքն հաշիւ տ՛ ի՛ է տարբերութիւն վճարելու հարկին մէջ գտնուեցա՞ւ մի. Բայց ճարտարապետներն որք աշխարհի ամեն կարեւոր շինութիւններուն հաշիւը գիտեն, կը հաւատեն միահաղո՛ւռ թէ Նոյեան տապանէն ետքը կատարուած ամեն շինութիւններու ի սկզբան ենթադրուածէն աւելի ծախք գացած է։

Այս ոչ նուազ համոզիչ բացատրութիւններն աւելցնելով այն բացատրութեանց վրայ զորս Յայտարարութիւնը կը պարունակէր, եթէ տակաւին գոհ չմնանք, կը հետեւի թէ գործնական մարդ ըլլալիք չունինք։

Այս այսպէս ըլլալով, հոգ ընելիք բան մը եթէ կայ, աս է որ այն կալուածն որով Բերա պիտի օժտուի՝ վերջ ի վերջոյ արժէք ըլլալիք ծախքը։ Բանգէտները կ'ըսեն թէ պիտի արժէ։ Այս ալ բան մ'է, մանաւանդ երբ խորհինք թէ այրած թատրոնին համար բաւ ոմանց 100 են 50, բատ այլոց 100 էն 100 աւելի ծախք երեւալով հանդերձ քան որչափ ենթադրուած էր ի սկզբան, հիմերն ութ տարի յետոյ անգործածելի դարձած են. զի գէշ շինուած էին՝ ժաման շինելու համար։ Թաղային արդի վարչութիւնն ալ իր Նախորդին պէս ենթադրուածէն աւելի ծախք կ'ընէ շինութեան, բայց այնպիսի զգուշութեամբ որ մինչեւ իսկ եթէ երեք անգամ կրակ առնէ, հիմերն ու պատերը բան մը պիտի չըլլան, կ'ըսուի։ Թէ պատ մը երեք անգամ հրդեհ առնելէն ետեւ ինչ վիճակ կ'ունենայ, անձամբ չենք տեսած։ Բայց ամեն ոք մեզ պէս կրնայ շինութիւնը տեղւոյն վրայ աչքէ անցունել, և համոզուիլ թէ արդարեւ ամուր բան մ'է, որ եթէ Ներկային մէջ աւելի ծախսել կուտայ, ապագային մէջ կրնայ չահեցնել՝ իր տոկունութեամբ՝ թէ ապահովագրութեան ծախքէն, և թէ նորոգութեան կամ վերաշինութեան հաշիւներէն։

Երկու բառ ալ Պարտուց Հատուցման Յանձնաժողովոյն վրայ, որուն «Պարտուց Ցաւելման Յանձնաժողով» ըսեր է՝ «կզմինտրոն» «ազիւսի» հետ շփոթող բանգէտ պաշտօնակից մը, սրամիտ ըլլալու յաւակնութեամբ։ — Բայց հարկաւ նոր շէնքը պարտքով պիտի շինուէր, 7,000 ոսկի երժար թէ 12,000 ոսկի, և Յանձնաժողովը, պարտքերը վճարել սկսելէն առաջ, նորէն պարտք պիտի ընէր։ Այս իսկ էր իր պաշտօն։

Ազգ. Վարչութիւնը նոր կալուածը շինելու արտօնելով Թաղ. Խորհուրդն, անոր պատասխանատուութեան ենթարկեց գործը, զոր Թաղ. Խորհուրդն առանձնեց, իր մէջէն Շինութեան Յանձնաժողով մը կազմելով։ Պարտուց Հատուցման Յանձնաժողովը պարզապէս դրամ պիտի ճարէր։ Շէնքը լմնալէն ետեւ իրեն պիտի յանձնուէր ի շահագործումն։ — Սոսկ է ուրեմն թէ շինութեան առաջին մասին մէջ Պարտուց Հատուցման Յանձնաժողովը պաշտօնական պատասխանատուութիւն մը չունէր։

Բայց երբ Թաղ. Խորհուրդը 6,000 ոսկւոյ չափ ծախսելէն ետեւ նոր վարկի պէտք տեսնելով դիմեց Ազգ. Վարչութեան, սա, 4,000 ոսկի ևս ծախսելու արտօնելով հանդերձ Թաղ. Խորհուրդը, պաշտօն յանձնեց Պարտուց Յանձնաժողովոյն որ իր կողմէ հսկէ շինութեան վրայ, քանի որ երկու աչք մէկ աչքէ աւելի աղէկ կը տեսնեն։ Պարտուց Հատուցման Յանձնաժողովոյն այժմ պաշտօնապէս առանձնած է այն պատասխանատուութեան յորմէ զերծ էր շինութեան առաջին մասին մէջ։ Անոնք լրագրաց միջոցաւ ծանուցուած վարչական անօրէնութենանց կարգին մէջ են։ Ուստի, պատասխանատուութեան բեռը Թաղ. Խորհրդոյ վրայ բեռցնելու և Պարտուց Հատուցման Յանձնաժողովը չուզանի պէս անմեղ հանելու խնդիր չկայ։ Գործին ընթացքին կամ այս է, ըստ Ազգ. Վարչութեան որոշմանց։ Այս խրոզութեանց ամեն մէկ իր ուզած մեկնութիւնը կարող է տալ։ Բայց խրոզութիւնք սոսկ են։ Եւ սոսկական չկայ թէ Վարչութիւնն իմաստուն տնօրէնութիւն մ'ըրաւ՝ Պարտուց Հատուցման Յանձնաժողովոյ կարող ատենապետին և փորձառու անդամներուն կոչում ընելով որ իրենք ևս աջակցին Թաղ. Խորհրդոյ՝ գործն ըստ կարելւոյն գոհացուցիչ պայմաններու մէջ ի գլուխ հանելու համար։ Քանի որ ազգային պաշտօնները ձրի են, տարաւելիք են ալ գործնականապէս կարելի եղածին չափ շատ ուսերու վրայ բաշխելով ամենուն ալ բեռը դիւրատար կ'ըլլայ։ Ցուանք որ շինութիւնը պայմանագրելու ժամանակին մէջ կը վերջանայ առանց նոր դժուարութեան — և առանց նոր վարկի — և Բերայի մանկունք իր կրթութեան համար ակնկալուած օգուտները կը սկսի քաղել նոր կալուածէն։

Բ. Բ.

* * *

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՔ Ի ՌՈՒՄԷԼԻ

Մալկարա շինուած է բարձրաւանդակի մը վրայ. իր բոլոր կողմերը դիտողի մ'աչաց առջեւ կը ներկայեն բաւական մեծածաւալ դաշտեր։ Արեւելքէն դէպ արեւմուտք կ'երկարի Թէքֆուր Տաղը լեռնաշղթան որ Ռոտոսթոյէն մինչեւ Էնոզի ծովախորշը կը տարածուի։ Իւր սոյն բարձր դիրքին պատճառաւ՝ ընդհանրապէս կը վայելէ խիստ ձմեռ մը և մեղմ ամառ մը։ Ինչպէս ամեն տեղ, աստ եւս բնակիչները մեծաւ մասամբ կը զբաղին հողագործութեամբ։ Շատ անհաճոյ տեսարան մը կը կազմեն մշակեալ արտերը, գեղեցիկ ու նկարագեղ այն դաշտանկարները՝ բնական, հրապուրիչ և մշակին միակ յոյսն ու հոգին եղած երեւոյթներով։ Ամեն տեղ մեր երկրագործը գանձեր է թաղած և հազիւ կը տեսնուին մի քանի խրճիթ մնացած արտեր։ Սակայն, հակառակ այսքան ջանքերու, այնչափ արգասաբեր չեն ներկայանար մեր հողեր կալի ժամանակ. ատեն խիստ եղանակը քիչ վնաս չի հասցուներ. ամբողջ արտեր սառելով իրենց ծոցն անդրում սերմն չափ իսկ բերք չեն կրնար արտադրել։ Այսու հանդերձ, մեր հողագործութիւնը՝ բաղդատելով մի քանի տասնեակ տարիներ առաջ գոյութեան ունեցող երկրագործութեան հետ՝ աւելի յառաջդիմած է։ Ամեն տուն ունի գոնէ ափ մը հող՝ որ կը մատակարարէ ցորեն կամ բամբակ, կամ սոխ և խստոր, տարւոյն պաշարին մէկ մասը։

Բաց ի սոյն փոքրիկ ու աննշան մշակութիւններէ, կան նաեւ ագարակներ ու գիւղեր (Հայու գիւղ չունինք), որք կը հայթայթեն արտածման նիւթեր, ցորեն, մըշակցորեն, թռչնակեր, գարի, խստոր, սոխ։ Մեր վաճառման առաջին հրապարակն է Ռոտոսթօ և ապա Քէշան՝ այն յանկաշատ և Մալկարայէն աւելի վաճառականութիւն ունեցող հարուստ քաղաքը։ Ցաւալի է ըսել թէ կարելի չեղաւ տարեկան արտածեալ բերքերուն մէկ ստոյգ վիճակագիրը ձեռք ունենալ։ Արմտեաց վաճառականներու առաջինն է Ցոյն մը՝ որ համբաւեալ է ըստ բաւականին։ (*)

Արհեստներն, ինչպէս արդէն բաւեցաւ, առ հասարակ Հայոց ձեռքն են։ Միւս տարրերն այս մասին շատ ետ մնացած են։ Հայ արհեստաւորն է գլխաւորապէս քաղաքիս բնակչաց պէտքերու հայթայթիչը. ճարտարագործութիւն, երկաթագործութիւն, համետագործութիւն, ատաղձագործութիւն և մասամբ ալ հիւսնութիւն՝ Հայուն սեփականութիւնն են առանց բացառութեան. միւս արհեստներով զբաղող Թուրքեր եւ Ցոյներ ալ կան։ Հայ երկաթագործն՝ որոյ աշխատութիւնն խիստ ծանր է արդարեւ, կը պարտի շրջակայ քաղաքներ որոնել օրերու մէջ ծախելու համար իր շինած բնիկ գամն ու պայտը. շատեր ալ գացած են հաստատուիլ Քէշան, Հայրապոլ, Սօֆուլու և Ուզուն-Քէօբրիւ քաղաքներուն մէջ և այսօր ունին գոհացուցիչ վիճակ մը։ Կաշեգործութիւնը Թուրքերու ձեռքն է՝ որք շատ հեռու տեղեր հրապարակներ ունին վաճառման։ Ասոնցմէ զատ հայ բիզագործներ ալ ունինք՝ որք բնիկ կան մամուլներով կը պատրաստեն շուշմայի ու կտաւատի իւղ, առաջինը սննդեան և վերջինը ճարտարութեան ծառայեցնելու համար։ Այդ իւղերու արտածումն ալ բաւական շահաւեր բան մ'է։ Հապա ո՞ւր թողուլ պանրագործութիւնն՝ որ երբեմն հայուն սեփականութիւնն էր միայն և այժմ միւս տարրերը կը մրցին իրեն դէմ՝ այդ շահագործման տիրանալու համար ամբողջովին։ Մեր պանիրներն ունին զանազան հրապարակներ և եթէ չեմ սխալիր, այս տարի լաւ շահ մը պիտի բերեն։ Գաղափար մը տալու համար հայ պանրագործին ճարտարութեան վրայ, ըսեմ թէ իրենցմէ մէկը Սելանիկի մէջ աւելի բաւական տարի առաջ հաստատուելով՝ յաջողած է ընդարձակ գործեր ընել պանրի վրայ, և այսօր իւր գաւակներ առաջնակարգ դիրք մ'ունին ի Սելանիկ պանրի վաճառականներուն մէջ. ամեն տարի բաւական թուով հայեր տեղէս կը մեկնին հոն՝ գործելու համար սոյն մրաշան եղբայրներու քով։ Ձեր ընթերցողներ արդէն իմացան կարդալով այն խմբագրական որով մասնաւորիչ կ'ընէիք Սելանիկի փոքրիկ հայ գաղթականութեան գործունէութիւն. հիմակ ալ պիտի հասկնան թէ Մալկարայէն էր որ եկած էր այդ գործունէութեան լուսոյն անվհատ յարատեւող մը կազմէն։

Այգեգործութիւնն ալ շատ հետեւողներ սկսած է ունենալ հայերուս մէջ, մեկսէտ և խստոմիրք կլիման այնքան նպաստաւոր չըլլայ այդ գործին։ Ունինք այգեգործներ որք գինեգործութիւն ընելով՝ յաջողած են Մարմարայ եզերքը բնակող յոյն գինեգործներու չափ պատուական գինի պատրաստել, և այսօր ուրախալի է ըսել թէ մեծ մասամբ իրենց գինին է որ սկսած է մեր հրապարակէն վանել այդ օտարներու ծախած ընդհանրապէս խարդախեալ գինին։ Փափաքելի էր սակայն որ ունենայինք յաճառ աշխատողներ, որք կատարեալ գործելու համար այդ այնքա՜ն շահաւէտ գործը, դիմէին Պոլիս ու այսպէս աւելի ընդարձակէին այդ ճիւղը (*)։

Ձմեռը մօտ է արդէն. հայ տանտիկինն եփեց իւր այգւոյ քաղցուէն զանազան բեկմէզներ, անուշներ, պըսլըմա. ամեն մարդ կ'բերէ շինեց իւր ապուխտն ու երշիկը, պըսլըմըն ու [illegible]. Տաներու մէջ այժմ զարդարած է ամեն [illegible] ու ամենքն՝ քիչ կամ շատ պաշարով՝ պատրաստուած են ցրտին ու փոթին. տակաւին հայ աղջիկը չէ ամբողջացուցած պզտիկին ու մեծին գուլպաները, քիչ մ'ալ թոնրին տակ պիտի գործէ. պառաւը կազմեց իւր «էրէֆլը» ձմրան երկար գիշերներուն մէջ բամպակը լեռնելու և [illegible] հազարատ և մեծերուն ալ զանազան բաներ շինելու համար. քանի՛ հետաքրքրական է լսել զինքն ու նկատել այդ աշխատութեան մէջ. իւր պատմութեանց վերջն է միշտ. «Ա՜խ, ան հոգի... օրհնած ժամանակները»։ Շատ հետաքրքրաշարժ, շատ քաղցր է տնական կեանքէն ամեն զրուած նկարագրութիւններ, կեանք՝ լի այլազան կոչմերով ու երանգներով որոց մէջ կարելի է կարդալ ամբողջ բնտանեկան կեանքը իւր պարզիկ յլտասակներով։ Բայց շնորհակալեաց արժանի չէ՞ր մեր ըլլալ մէջէն այն որ հաճէր այդ օգտաշատ գործը կատարել։

Մ. Յ. ԱՂԱՍԵԱՆ

(*).—Ներածման գործին մէջ հայ վաճառականներն աւելի մեծ դեր ունին քան արտածման գործին մէջ։

(*). Շերամաբուծութիւնն, երկու տարիէ ի վեր, մեծ մղում մ'առած է մեր մէջ և ապագայ յուսալից մը կը խոստանայ ունենալ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ.—Քէչան քաղաքը բոլորովին կործանած ըլլալով, դէպ արեւելեան կողմ նոր քաղաք մը շինել կ'ուզուի։ Ցնցումները կը շարունակեն, և արեւմտեան լերանց մէջէն ահաւոր ձայներ կը լսուին։ Երկրաշարժէն ողջ մնացողներ սոսկալի վիճակի մէջ են։ Այնքան աղտոտութիւն և խեղճութիւն կայ որ համաճարակներէ կը վախցուի։

ԱՄԵՐԻԿԱ.—Շիքակոյի Արուեստահանդէսին փակման առթիւ, Ֆրանսացի բժիշկ մը Ամերիկացւոց Հայրենասիրութեան մէկ նորօրինակ ապացոյցը կը յիշէ։ Արուեստահանդէսին շրջափակին մէջ իսկ դրամատուն մը հիմնուած էր ի դիւրութիւն յաճախորդաց Արուեստահանդէսի։ Բայց Շիքակոյի մէջ և շրջակայքն այնքան հզօր դրամատունք կան որ այս նորահաստատ ամերիկեան տուն անոնց քով բան մը չէր։ Ուստի, շատ չանցած սնանկացաւ։ Բայց շատ մը ցուցափեղք, առ ի դիւրութիւն, իրենց աւելորդ դրամը հոն տուած էին։ Այս կերպիւ մէկ միլիոն տոլար կը կորսնցնէին։ Աղէտին լուրն Արուեստահանդէսի վարչութեան կողմէ առնելով Շիքակոյի մը, հեռաձայնով իր քով կանչեց իր բարեկամներէն 19 անձեր, ամենքն ալ մեծահարուստ։ Ամենքն ալ եկան, և վարդն երկու բառով հասկցուց անոնց թէ Շիքակոյի այս հիւրերուն վրայ ո՛րչափ գէշ տպաւորութիւն կ'ընէ գալ կորսուած մ' ամերիկեան հողի վրայ, փոխահանութիւն համար ամերիկեան տան մը։ Առաջարկեց որ կորսուած մէկ միլիոն տոլարն իրենց մէջ հայթայթեն, և առաջին օրինակն ինք տալով 50,000 տոլարի (քառորդ միլիոն ֆր.) չէք մը ստորագրեց։ Մէկ հոգի միայն առարկութիւն ըրաւ, բայց դուրս հանուեցաւ։ Միւսներն ստորագրեցին, և քանի մը վայրկեան ետքն ստորագրեք իրենց մէկ միլիոն տոլարն եւ առին։ Գործնական Ամերիկացիք հայրենասիրութիւնն ալ գործնականօրէն կ'իմանան։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.—Պ. Տատապայ Նաօրօճի, Անգլ. Խորհրդարանի անդրանիկ Բարսի (Հնդկաստանցի) անդամն, այս օրերս Հնդկական տարեկան ժողովոյ մը գումարման գտնուելու համար Պօմպայ դարձած ըլլալով, հոն խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ բնիկներէն, մանաւանդ Բարսիներէն (կամ Պարսիներէն, ազգակիցք և դաւանակիցք Ցազկերտի), որք այսօր հարուստ և բարեկիրթ հասարակութիւն մ'են, հաստատեալ արեւմտեան Հնդկաստանի մէջ, Պօմպայի կողմերը։ Փողոցները դրօշներով զարդարուած էին, և Պ. Նաօրօճի մեծ պատուով ընդունուեցաւ։

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐՆԵՐԸ.— Նիւ Եորքի լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ հանգուցեալ Ճէյ Կուլտի զաւակներէն մին, Օր. Էլէն

ԹԵՐԹՕՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի (102)

ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

ԲԱՐԻԶԻ ԳԱՅԼԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԿԱՐՄԻՐ ԱՏԵԱՆԸ

—Է՛յ, մարդուկ, գլխարկդ կորսնցուցե՞ր ես...

—Եւ գլուխն ալ հետը։

Անցորդ մը մօտեցաւ Ժաքի։

—Պարոն, հիւա՞նդ էք։

Երիտասարդը չպատասխանեց։

—Բա՞ն մը պատահեցաւ ձեզ, հարցուց ուրիշ մը։

Սակայն պաղ օդը շօշափեց անոր ճակատը. վեր առաւ գլուխն ու նայեցաւ։

Խմբակ մը կազմուած էր շուրջը։ Ցնդակարծ ցնցումով մը՝ խելքը գլուխն եկաւ։ Վախցաւ որ կը ստիպուի բացատրութիւններ տալ։

Թերեւս այդ բոլոր մարդերը գող մը կարծէին զինքը։

Եզական զուգադիպութեամբ մը, որ առաջ կուգար Պելէնի ըրած ամբաստանութիւններէն, մէկէնմէկ յիշեց Ժան մօրեղբօր առտնոք իրեն տուած տեղեկութիւնները, այն ատեն երբ Թիապարտը կը ջանար վաստթարացնել իր հոգին և դէպի չարը քշել զինքը։

—Գիտե՞ս, մանչս, ըսած էր, երբ մարդ ձախորդ բան մը ընէ և մէջէն ելլել ուզէ, դժոխային յանդգնութիւն ունենալու և մեծութիւն ծախելու է... Ամբոխին ուրեմն նետէ մէջդ եկած առաջին անունը, բաւ է որ փող ըլլայ... Եւ հարիւրին հարիւր հաւանականութիւն կայ որ ապուշները ներում խնդրեն և ճամբայ բանան...

—Տը Շէալիւ կոմսն եմ, ըսաւ բարձրաձայն։

Ամբոխն ունի այս ապուշութիւնները զորս այնքան լաւ ըմբռնած էր Պիւքար։

Գլխարկազուրկ, սեւեռահայեաց, կապարագոյն այս կոմսը շէնք շնորհք ոստիկանատուն պիտի տարուէր գաւհերկ չարագործի մը պէս։

Բայց կո՛մս մը, փ՛ռ մը, և անստգիւտ կերպարա՛նք մը...

—Տարօրինակ մէկն է, ըսաւ մին։

—Լորտ Սէյմուրի մէկ ընկերը։

—Զգեստք որ ուզածն ընէ։

Ժաք վերստացած էր իր պաղարիւնը, կամ գէթ իր ամեն կարողութիւնները մէկ կէտի վրայ կեդրոնացած էին. գերծ մնալ այդ հետաքրքրութենէն։ Լսեց այդ բացատրութիւնները, ցրտօրէն հանեց ժամացոյցը և ըսաւ.

—Պարոններ, խնդրեմ ըսէք թէ ժամը քանի՞ է։

—Արդարեւ, պատասխանեց ազնիւ քաղքենի մը, երկու վայրկեան անցած է։

—Ուրեմն շահեցայ գրաւս, յարեց Ժաք. կը հաճի՞ք ցուցունել ամենէն մօտ գլխարկավաճառը։

Զուարթ մրմունջ մը անցաւ ամբոխին մէջէն։ Ա՞յդ էր ուրեմն գրա՛ւ մը։ Առանց գլխարկի պտըտի՛լ։ Եւ զանազան մեկնութիւններ սկսան շրջիլ։

Սակայն բարեխիղճ ապուշ մը, ծառայութիւն մը մատուցանելուն հպարտ այն առասպելական փարիզցիներէն մէկուն որոց շահատակութիւնները այնքան երկար ատեն լեցուցին փարիզեան քրոնիկները, քաղաքավարութեամբ ցուցուց անոր ուզած խանութը։ Պահ մը ետքը, դուռը կը գոցուէր Ժաքի վրայէն։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, վերջին հետաքրքիրներն հեռացած ըլլալով, նորէն դուրս կ'ելլէր, այս անգամ կանոնաւոր կերպարանքով։ Ամենէն հետաքրքրականը սա է որ այս ամենը կատարուած էին առանց իր կամքին աջակցութեանը։ Հնազանդած էր չես գիտեր ի՛նչ մեքենական յայտնատեսութեան մը. անակնկալ փրկութիւն էր յուռի սերմերու, դուրս առտնոք ցանած էր այն մարդը որ ըսած էր անոր մօրը.

—Զաւակնիդ պիտի մեռնի կա՛մ թիաբանը կամ կառափնատին վրայ։

Եւ արդարեւ, ոչ մէկ փորձ եղեռնագործ աւելի վայելչօրէն դուրս պիտի կրնար ելլել այս գործին մէջէն։

Երբ ինքզինքին եկաւ, աւելի հանդարտօրէն քալելով քարափին վրայ, երեսին ընդունելով ձմրան հովը, հեռուէն տեսնելով Նօթր-Տամի մեծավայելուչ զանգուածը, որուն աշտարակները կայմերը կը թուին այն հսկայ նաւին որ Միջնաքաղաք կ'անուանի, մէկ ակնարկով գրկելով լայն երկինքը եւ ահագին քաղաքը, Ժաք մէկէն ի մէկ սարսռաց։ Զարմանալի բան էր. ինքզինք կը վախնար։ Այո, հիմակ կը հասկնար։ Ցոյց տուած յանդգնութիւնը կը զարմացունէր զինքը եւ կը սոսկացունէր միանգամայն։ Արդարեւ, պահ մը կարծեց թէ արժանի էր Պելէնի իրեն դէմ արձըկած բիրտ, նախատիչ ածականներուն, եւ գործած էր այնպէս որպէս թէ աւազակ մը եղած ըլլար զոր կը մերժէին...

Քիչ քիչ քայլը դանդաղեցուց. ուղեղն համակող տենդը հանդարտեցաւ, եւ ներկայ կացութեան վրայ աւելի յստակ եւ աւելի մտահար գիտակցութիւն մը ունեցաւ։

Վանուած էր։ Ասիկա յայտնի բան էր։ Դրամական անմիջական աղբիւրէ զո՞ւրկ էր։ Ցիշեց որ քիչ մը առաջ վաճառանոց մը մտած էր և, սակ վճարելու համար, քանի մը ոսկի հանած էր գրպանէն։

Ուզեց ստուգել թէ ցնորականութիւն մը չէ՞ր այդ։

Իրաւ էր. տասներհինգի չափ լուի ունէր։ Շէալիւ կոմսին համար ոչինչ էր այս։ Անանուն Ժաքին համար՝ գանձ մըն էր սակայն։ Ժպիտ մը ունեցաւ և ըսաւ մտքէն.

—Հիմակ ընաւ բանէ մը և մարդէ մը չեմ վախնար։ Պիտի կրնամ բանի գրաւել այն տեղը զոր կը մերժեն ինծի։

Մին. կ կը զգար իր խոնջէնքը. Բնական ազդեցութիւն. Մտային ծանր յուզումներ խոնջութիւն կը պատճառեն։

—Մտածելու կարողութիւն չունիմ, մինչեւ։ Պէտք է որ հանգչիմ։

Ռուաեալ կամուրջն ուղղուած էր։ Պաք փողոցին անկիւնը սրճարան մը կար։ Հոն մտաւ։

—Պարոնը ի՞նչ կը հրամայէ, հարցուց սպասաւորը։

Ժաք չէր մտածած այս բանը, ըմպելի մը խմելու էր։

—Շարդրէօզ, ըսաւ։

—Դեղի՞ն թէ կանանչ։

—Կանանչ, կրկնեց Ժաք արձագանգի մը պէս։

Սպասաւորն երեսը նայեցաւ։ Այդ ժամուն այդ գրգռիչ ըմպելին խմելը տարօրինակ էր։

Իսկ Ժաք կը փորձէր նորէն գտնել իր գաղափարներուն ջախջախուած թելը։ Ներկային անձուկ շրջանակէն անդին կը նայէր։ Երբ շիշը առջեւը բերուեցաւ— այն ատեն սովորութիւն էր սրուակ հրամցունել, եւ ոչ թէ, այսօրուան պէս, երկու կաթիլ կը լեցունէին մատնոցի մը մէջ— լեցուց գաւաթն ու խմեց։

Կծու եւ անուշահոտ համը սարսուռ մը տուաւ իրեն։ Ալքօլն ստամոքսը այրեց։ Այս տանջանքն աղէկ երեւցաւ իրեն։ Երկրորդ մ'ալ խմեց, յետոյ երրորդ մըն ալ։

Ասպ, քանի մը վայրկեան անշարժ խորհեցաւ։ Բայց ալքօլին գրգռումը մէկէն ի մէկ ուղեղին ազդեց։ Քօղի մը ճեղքուելուն նման բան մը տեղի ունեցաւ անոր վրայ։

—Թշուառակա՛ն, գո՛ղ։

Թուեցաւ իրեն թէ այս բառեր նորէն կ'արտասանուէին իր ականջին։ Ինչուկ բացագանչութիւն մը արձկեց, բայց անջատէս զսպեց, յետոյ ձեռքն յուսահատօրէն ճակտին տարաւ։ Կը յիշէր։ Ըմբոստում մը զգաց իր այդ վերյուշումին դէմ։ Կարելի բան չէր որ ատանկ նախատինքներ կրէր... եւ ազատուելու համար մըղձաւանջին այս այլանդակ խայթումէն, նորէն խմեց...

Այս անգամ գաղափարը դուրս ցայտեց յստակ, պայծառ։ Ամենափոքր պարագաները, անհաւնապէս չնչին մանրամասնութիւնները, տեսարանն իր բազմաթիւ երանգներովը, Պելէնի ձայնին շեշտերը, ամեն բան ետ կը դառնար, կը կրկնուէր, յարութիւն կ'առնէր... և մէկ քանի բառեր խուսափեցան իր կապուտցած շրթներէն.

—Այն մարդը սուտ խօսեցա՛ւ։

Ցետոյ, պահ մը ետքը.

—Պիտի ապացուցանեմ իրեն և վրէժս պիտի լուծեմ...

Այս խօսքերուն հետ բռունցքի հարուած մը իջեցուց սեղանին։

Սպասաւորը որ իմացած էր, անոր մօտեցաւ.

—Դիտել կուտամ պարոնին թէ, ըսաւ հայրական ձայնով մը, կը խռովէ հոս ճաշողներուն հանգիստը։

Արդարեւ, քիչ մը հեռուն սեղանի մը առջեւ նստած էին Օռսէյի զօրանոցէն սպաներ որ կը դիտէին այս տարօրինակ անձը և արմունկով զիրար կը հրէին ըսելով.

—Ահա գեղացի մը որ շատ խմեր է։

(Շարունակելի)

կույտ, չարունակ ոստիկաններու և ծըպտեալ գործակալներու հսկողութեան ներքեւ կը գտնուի, զի ամէն օր բազմաթիւ թախանձագին խնդիրներ կ'ուղղուին իրեն Նիւ Եորքի և Շիքակոյի մէջ վխտացող շատ մը դատարկապորտ մարդոց կողմէ, որք իրեն հետ ամուսնանալ կը բաղձան, և որոց չափազանց եռանդեան դէմ օրիորդը պաշտպանել կարեւոր համարուած է։

Պ. ՔՐԻՍՊԻ ստանձնեց Իտալիոյ նոր նախարարութեան կազմութիւնը։ Թագաւորին հետ երկար խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ։

Պ. ԿԼԱՏՍԹՈՆ որովայնի անհանգստութիւն մ'ունենալով, Պրայդըն գնաց, որոյ հարաւային գաղջ կլիմայն Անգլիոյ ուրիշ ամէն կողմերէն աւելի նպաստաւոր է ակարակազմներու։ Բայց նախարարապետին վիճակն հոգ չի պատճառեր։

ՊԱՌՈՆ ԿԻՍԷԼ հարիւրապետն սպայակոյտի՝ անուանեցաւ Կ. Պոլսոյ աւստրեան դեսպանատան զինուորական կցորդ, հանգուցեալ Մանէկա գնդապետին տեղ։

ՕԹՈՆ ԱՐՀԻԴՈՒՔՍ, Ֆրանձ Եօզէֆ կայսեր եղբօրորդին, որ հրաձանաձգութեան փորձէ կը դառնար, դիպուածաւ վիրաւորեցաւ։ Իւր ատրճանակ ինքնիրեն կրակ առաւ։ Գնտակն արհիզքին ձախ բազուկը մտաւ բայց ոսկրին չդպաւ, և անմիջապէս հանուեցաւ։ Վիրաւորեալոյն վիճակը նպաստաւոր է կ'ըսուի։

ՍՊԱՆԻԱ Մարոքէ կը պահանջէ իբրև հաշտութեան պայման՝ առժամանակեայ գրաւումն Ասւէլայի և Ալուարիաչի, նաև 12,000 հրացան, պատանդներ, և Գապիլ ապստամբապետներուն դատապարտումը։

ԲՐՈՖ. ԹԻՆՏԱԼ անգլ. երևելի բնագէտը մեռաւ անցեալ շաբթուն։ 1820ին ծնած էր իռլանտական գիւղի մը մէջ, աղքատ ծնողներէ։ Ճարտարագիտութիւն սորվեցաւ, և քիչ մը դրամ շահելով, ի Հէս (Գերմանիա) աշակերտեցաւ Պ. Պունզէնի, որ կը դասախօսէր Մարպուրկի համալսարանին մէջ։ Իր առաջին գիրք մագնիսականութեան վրայ կը ճառէր, և զինք փիլիսոփայութեան դասախօս կարգել տուաւ՝ իբրև յաջորդ Ֆարատէյի՝ Մեծին Բրիտանիոյ արքունական հաստատութեան մէջ։ 1856ին Բրոֆ. Հըքսլիի հետ առաջին անգամ այցելեց Զուիցերիոյ սառնարանները, զորս ապա յանդուգն վերելքներով առանձինն այնքան ուսումնասիրեց որ ջերմութեան վրայ, սառոյցի վրայ, սառնակոյտերու շարժումներուն վրայ, լոյսի և ձայնի վրայ կարգ մը բնագիտական երկեր հրատարակեց, զուարճալի ոճով մը պատմելով իւր վերելքներ։ Գործնական մարդ, ելեկտրականութեան և նիւթական լուսաւորութեան վրայ շատ մը գիտեր բրած է և ուղղակի նպաստած է անգլ. քաղաքներու և նաւահանգիստներու լուսաւորման։ Ի սկզբան նիւթապաշտ էր կրօնի մասին, բայց վերջերս իւր գաղափարները չափաւորած էր և ա'լ չէր քննադատեր կրօնները կամ բնազանցական դաւանանքը։ Կատաղի Ուլսթերեան, ջերմ հակառակորդ էր Պ. Կլատստոնի, իռլանտական խնդրոյն մէջ։

ՏՈՔԹ. ՉՈՄԱՔՈՎ մեռաւ ի Փիլիպէ։ Ֆերտինանտ իշխան և Պ. Սթամպուլով հոն գացին յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու, որ կառավարութեան ծախիւք պիտի կատարուի։ Իշխանապետութեան առաջին վարիչներէն մին եղած էր։ Եկզարքութեան հաստատման նպաստած է ժամանակաւ։ Կրթական նախարարի պաշտօն վարած է։

ԱԶԳԱՅԻՆ
ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը տակաւին հիւանդ է։ Վսեմ. Տօքթ. Խորասանճեան էֆէնտի երէկ Մաքրիգիւղ երթալով հարկ եղած դարմանները պատուիրեց Ն. Ամենապատուութեան, որ սամոյքսի հիւանդութեամբ կը տառապի։

Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհել Երուսաղեմայ վանուց թարգման Արժ. Տ. Եղիշէ վարդապետի և նոյն վանուց միաբաններէն Արժ. Տ. Անդրէաս վարդապետի։

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ

Խասգիւղի Գալֆայեան Որբանոցի հաստատութեան 28րդ տարեդարձի հանդէսն երէկ տեղի ունեցաւ պարզ, անսեթևեթ, բայց վայելուչ կերպով։

Երուսաղէմի Պատրիարքական Փոխանորդի օգնական Արժ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Երէցեան, մայրապետին հրաւէրովը, շաբաթ իրիկուն Խասգիւղ գնաց և գիշերն հոն անցուց։ Երէկ առտու, Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն մէջ պատարագեց Արժ. Ս. Հայրը, և իմաստալից քարոզ մը խօսեցաւ, հոծ բազմութեան մը առջև։ Մանաւանդ որբուհիներուն ուղղած իր խօսքերը շատ սրտաշարժ էին։

Պատարագին աւարտման մօտ եկեղեցի եկաւ Երուսաղէմի Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Սիմէօն Արքեպիսկոպոս Սեփէրեան։

Որբանոցի մատրան մէջ, Սրբուհի մայրապետին գերեզմանին վրայ հոգեհանգըստեան պաշտօն կատարուեցաւ և յետոյ, Որբանոցի հիւրանոցին մէջ, սանուհիները Վեհ. Սուլթանի անունը ձօնեալ երգ մը երգեցին։ Որբուհի մը ուղերձ մը արտասանեց, շնորհակալութեան և խորին երախտագիտութեան աւաչ մը համայն ծնողազուրկ սանուհիներուն կողմէ, յորում հաստատութեան մեծագոյն Բարերար Վեհ. Սուլթան Ապտ-իւլ-Համիտ Խանի կենաց երկարութեանը և բարօրութեանը համար բարեմաղթութիւններ կըներ։ Նոյնպէս Որբանոցին Հիմնադիր ողբացեալ Սրբուհի մայրապետի յիշատակն օրհնելէ ետք, ցաւով կը յայտնէր թէ հակառակ Երանուհի մայրապետին գերագոյն ջանքերուն, Որբանոցին հասոյթները բաւական չէին որպէս զի ուսումնականի մասին հարկ եղած ուժը տրուէր։ Երգէ մը ետք, Արժ. Գէորգ վարդապետ կարճ յորդորական մը ուղղեց որբուհիներուն և պահպանիչով մը փակեց հանդէսը։

Մայրապետն իր սակաւաթիւ հիւրերուն համար համեստ սեղան մըն էր պատրաստած, որուն վրայ Գեր. Սիմէօն Սրբազան բաժակ առաջարկեց Վեհ. Սուլթանին արեւշատութեանը համար։ Այս բաժակ պարպուեցաւ կեցցէներով և ծափահարութիւններով։ Երանուհի մայրը բաժակ առաջարկեց Սիմէօն Սրբազանի ու Երէցեան վարդապետին կենաց համար, որուն ձայնակցեցան ներկայք։ Ուրիշ զանազան բաժակաճառներէ ետք, սեղանն աւարտեցաւ։ Ներկայք պատուասիրուեցան հիւրանոցին մէջ և ապա մեկնեցան՝ խրախուսական խօսքեր ուղղելով Երանուհի մայրապետին։

Գեր. Սիմէօն Արքեպիսկոպոս Սեփէրեան ժամը 9ին մեկնեցաւ, իսկ Երէցեան Հայրը երէկ գիշեր ևս հոն անցուց ու այս առաւօտ մեկնեցաւ։

Խառն Ժողովն յառաջիկայ չորեքշաբթի օր ի նիստ պիտի գումարի Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ։ Նոյնպէս Տնտեսական Խորհուրդը։

Երէկ իրիկուն, Օրթագիւղի եկեղեցւոյն մէջ հսկում կատարուեցաւ, քոլերային անհետացման համար։

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ. — Նիյտէ գաւառին (Գոնիա) կառավարիչ անուանեցաւ Նէջիպ պէյ, կառավարիչ Գօզանի։

Գօզան գաւառին (Ատանա) կառավարիչ անուանեցաւ Թէվֆիք պէյ, կառավարիչ Նիյտէի։

Սանիյէ Միւթեմայիզի աստիճան տրուեցաւ Գավալաի (Սելանիկ) գայմագամ Սալիհ էֆէնտիի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ Վանայ նահանգին իտարէի ժողովոյ առաջին քարտուղար Նօմէր էֆէնտիի և Սեբաստիոյ նահանգին իտարէի ժողովոյ անդամներէն Պալթօղեան Նազարէթ էֆէնտիի։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ. — Վեհ. Սուլթանն իւր հայրախնամ հոգածութեամբ հինգ հարիւր ոսկի շնորհած է ի նպաստ Պօլըի հրկիզելոց։ Նոյնպէս հրամայած է որ Բ. Դուռը հարկ եղած գումարը հայթայթէ հրկիզեալները թշուառութենէ պահպանելու համար։

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ. — (Պաշտօնական Ձեկուցում) Նոյեմբեր 26ի ուրբաթ օրուան ժամ 6էն մինչև Նոյեմբեր 27 շաբաթ օրուան ժամ 7, մայրաքաղաքին մէջ քոլերայէ [illegible] դէպքեր եւ [illegible] մահեր պատահած են։ Առաջուան բռնուածներէն [illegible] մեռած եւ [illegible] ապաքինած են։

* * *

Նոյեմբեր 27ի շաբաթ օրուան ժամ 6էն մինչև Նոյեմբեր 28ի կիրակի օրուան ժամ 6, մայրաքաղաքին մէջ քոլերայէ [illegible] դէպքեր և [illegible] մահեր պատահած են։ Առաջուան բռնուածներէն [illegible] մեռած և [illegible] ապաքինած են։ Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները·

Պէշիկթաշ՝ հոյլը։ Վարակեալներն են՝ Խօճա Խալիլ էֆէնտի, Մէրճան Մէհմէտ, Գառնիկ Խաչատուրեան (սիւրճի), Յարութիւն Զարուհեան (որմնադիր), Կարապետ Սարգիսեան (գործաւոր), Աիշէ Իլիաս և Բաթինքօ Նանի։

Գասըմ Փաշա՝ երկու։ Ալի (նաւավար) և Բօսթի (ատաղձագործ)։

Ֆէնէր՝ մէկ։ Թանաշ Իսա (գինեպան)։

Աղապգափու՝ մէկ։ Սալիհ Մուսթաֆա (մուրացկան)։

Խասքէօյ՝ մէկ։ Գաբրիէլ Աւետիսեան (նաւավար) [illegible]։

Թօփխանէ՝ մէկ։ Հիւսէյին Պայրամ (չերքեզ) [illegible]։

Ֆաթիհ՝ մէկ։ Մէհմէտ Մուսթաֆա (գործաւոր)։

Ծիպալի՝ մէկ։ Կիւլսիւմ։

Ֆընտըգլը՝ մէկ։ Մարքօ (նաւաստի)։

Մահմուտիյէ գրահաւորէն նաւային զինուոր մը։

Բ. զօրաբաժնի զինուորներէն՝ չորս։

Տօլմապաղչէ՝ մէկ։ Ահմէտ (նաւաստի)։

Շահզատէ պաշը՝ մէկ։ Բէրվէր (սպասուհի) [illegible]։

Ֆէրիքէօյ՝ մէկ։ Եանի Զաֆիրի (ածխավաճառ)։

Պէյքօզ՝ մէկ։ Պօղոս Ցակոբեան (որմնադիր)։

Զէնպէրլի Թաշ՝ մէկ։ Պօղոս Սարգիսեան (սպասաւոր)։

Բէրա Աղա Ճամի՝ մէկ։ Գէորգ Թօմասեան (խանուէճի)։

Ղալաթիա՝ Քիրէճգափու՝ մէկ։ Յարութիւն Աբրահամեան (գործաւոր)։

Օրթաքէօյ՝ մէկ։ Լուինա Պօխօր։

Էյուպի Համիտիյէ գիւղին մէջ՝ մէկ։ Զէհրա։

* * *

Առաջուան բռնուածներէն մեռած են·

Սկիւտար՝ երկու։ Վասիլ Տիմիթրի (պարտիզպան) և Ահմէտ Զիւֆօն (գալըրըմճը)։

Խասքէօյ՝ երկու։ Պօխօր Սաւէֆ (չէրխաճի) և Մինէրէ։

Մէրճան՝ մէկ։ Օսման Իսմայիլ (լուացարար)։

Արհեստական զօրագունդէն՝ երկու զինուոր։

Մալթէբէի հիւանդանոցէն երեք զինուոր։

Գասըմ Փաշա՝ մէկ։ Շիւքրի Եուսուֆ (բաչաճիի աշակերտ)։

Թաղապետութեան Զ. շրջանակի հանրային մաքրութեան գործաւորներէն՝ մէկ։ Մուսթաֆա Սիւլէյման։

Էյուպի Համիտիյէ գիւղին մէջ՝ երկու։ Աչըք Իպրահիմ և Մուսթաֆա (ղատաֆճի)։

ՄԷՔՔԷ ԵՒ ՃԻՏՏԷ. — Վեհ. Սուլթանն հրամայած էր որ Մէքքէի մէջ հիւրանոց մը, հիւանդանոց մը և դեղարան մը կառուցուին ուխտաւորներու համար և հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին Հիճազի նահանգին մէջ քոլերայի ճարակումն արգիլելու համար։ Ն. Վեհափառութիւն առ այդ երեսուն հազար ոսկի շնորհած էր։

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը՝ կայս. սոյն իրատէի գործադրութեանը համար տրուած որոշումները հաղորդած է Առողջապահական վարչութեան։ Ըստ այդ որոշման, Մէքքէի մէջ ու Մինայի շրջակայքը երկու հիւանդանոցներ պիտի կառուցուին, որոց առաջինը չորս հարիւր անկողին պիտի պարունակէ և երկրորդը՝ երկու հարիւր։ Նոյնպէս դեղարան մը և այդ հիւանդանոցներու մօտերն ալ ապաքինական գործիներ գնելու յատուկ վայրեր։ Ճիտտէէն Մէքքէ հոսող ջուրի ճամբաները մաքրուելով ջրամբարներ ու աղբիւրներ պիտի շինուին։ Հնդկաստանէն, Ճաւաէն, կարմիր ծովու հիւսիսային ու հարաւային կողմերէն և Եէմէնի ծովեզերքէն եկող ուխտաւորները իբրև նախազգուշական միջոց քարանթինայի պիտի ենթարկուին։ Մէքքէի մէջ հազար հոգինոց հիւրանոց մը պիտի կառուցուի։ Այդ շինութեանց ինչպէս նաև Մէքքէի փողոցներուն մաքրութեանն հսկելու համար պաշտօնեայ մը պիտի կարգուի։ Սայլեր և ձիեր պիտի յատկացուին փողոցները մաքրելու համար։ Մէքքէի պանդուխտներու հիւանդանոցը պիտի նորոգուի ու ընդարձակուի, որուն համար նորէն բժիշկ մը ու դեղագործ մը պիտի կարգուին։ Հիւանդանոցներուն համար կառքեր պիտի յատկանին՝ փողոցի մէջ հիւանդացողները փոխադրելու նպատակաւ։ Ամեն տարի Րամազան ամսուն տասներկու բժիշկներ և վեց դեղագործներ պիտի ղրկուին։ Ուխտաւորներու ինչպէս նաև Մէտինէի փողոցներու մաքրութեանը հոգ պիտի տարուի։ Ճիտտէի հիւանդանոցն ընդարձակուելով՝ դեղարան մը ևս պիտի շինուի։ Նոյնպէս մաքրանոցները պիտի ընդարձակուին։ Ճիտտէ ժամանող ուխտաւորներէն առնուած տասը ղրուշի տուրքը տասն հինգի պիտի բարձրացուի՝ իբրև փոխարէն ըլլալիք աւելական ծախուց։

ՏՊԱՐԱՆՆԵՐԸ. — Կրթական Նախարարութիւնը պատասխանելով իրեն եղած հարցման մը՝ թէ ոչ-պաշտօնական տպարաններու տպարանատէրք և գործաւորք Թէմէթթիւի տուրք ենթակայ են թէ ոչ, յայտարարած է որ արտօնատէրք և գործաւորք իրենց առած ամսաթոշակներու և վարձուց համեմատութեամբ պէտք է ենթակայ ըլլան Թէմէթթիւի տուրք։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ. — Նոյեմբեր 20էն 26, մայրաքաղաքիս և արուարձանաց մէջ 385 մահեր պատահած են, որոց 205ն իսլամ (114 այր և 91 կին) 159ը քրիստոնեայ (110 այր, 49 կին) և 21ը հրեայ (12 այր, 9 կին)։

ՔԱՐԱՆԹԻՆԱՆԵՐԸ. — Խրիմի արևելեան եզերքէն (Թէոտոսիայէն մինչև Կերչ) եկող նաւերը 24 ժամու հսկողութեան պիտի ենթարկուին Սինոպի կամ Գավաքի մաքրանոցին մէջ։

— Տասնօրեայ քարանթինա հաստատուած է Պարթընէն (Սեւ ծով) եկող նաւերուն համար, Գավաքի մաքրանոցին մէջ։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ. — Նոյեմբեր 25էն 26, Տրապիզոնի մէջ քոլերայէ 6 դէպք և հին ու նոր բռնուածներէն 10 մահ։ Զինուորներէն դէպք ու մահ չէ պատահած։ Նոյեմբեր 26էն 27, 16 դէպք և հին ու նոր բռնուածներէն 5 մահ։ Զինուորներէն դէպք ու մահ չէ պատահած։

— Սամսոնի մէջ Նոյեմ. 18էն 27, առաջուան բռնուածներէն երեք մահ և նորէն երկու դէպք։ Լատիք գաւառակին մէջ Նոյեմ. 19էն ի վեր դէպք չէ պատահած։

— Նոյեմ. 24էն 25, Քէօթահեայի մէջ երկաթուղայ գործաւորներէ երկու վարակեալներէն մին մեռած է։ Գիւղաքաղաքին մէջ 2 դէպք ու 2 մահ։ Էսկիշէհրի ու շրջակայից մէջ հանրային առողջութիւնը գոհացուցիչ է։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ դեսպան Ռատօլէն իշխանը նախընթաց իրիկուն հացկերոյթ մը տուաւ որուն ներկայ էին Սայիտ փաշա, Միւնիր փաշա, Սարգիս էֆէնտի եւ տիկին Համամճեան, Քամբօէվէնէր փաշա և այլ բազմաթիւ հրաւիրեալք։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ նախորդ հիւպատոս Պ. Հէս այսօր կը մեկնի մայրաքաղաքէս, ուղեւորութիւն մը կատարելու համար Սուրիոյ և Եգիպտոսի մէջ։ Իր յաջորդը, Պ. Լիւթեր Շօրթ, իր պաշտօնին գլուխը անցած է արդէն։

Պ. ՏԷՄԷՏՐԻՈՍ ՍԹԷՖԱՆՈՎԻՉ, որ յանկարծամահ եղած է Աթէնքի մէջ, իր հանգուցեալ հօր բարեգործութեանց հետեւող եղած էր։ Իր անձնական ծախքով Բարիզի կեդրոնը կառուցանել տուած էր յունական եկեղեցի մը, մէկուկէս միլիոն ֆրանք ծախքով։ Յոյն ժողովուրդը ամէն կողմէ ցաւակցական հեռագրեր ուղղած է ի Կ. Պոլիս, իւր եղբօր՝ Պ. Բօլ Սթէֆանօվիչի։ Հանգուցեալը ջերմ հիացող էր Լորտ Պայրընի որուն անունը տուած էր իր շքեղ զբօսանաւին որ քանի մը ամիս առաջ Պոլսոյ նաւահանգիստը այցելեց։ Մարմինը զմռսուեր է և հաւանաբար Կ. Պոլիս պիտի բերուի, Շիշլիի յունաց գերեզմանատունը թաղուելու, Սթէֆանովիչ ընտանեաց դամբարանին մէջ։

ԿԷԼԻՊՕԼԸԻ մէջ աղջկանց համար բարձրագոյն վարժարան մը հաստատուած է։ Մայրաքաղաքիս աղջկանց վարժապետանոցի շրջանաւարտուհիներէն մին առաջին ուսուցիչ կարգուած է։

ԱՆԱՍՈՒՆՔ. — Հոկտեմբեր ամսուն մէջ Արեւելեան Ռումելիէն Ադրիանուպոլիս բերուած են 134,412 ոչխար և 1600ի չափ կովեր, ձիեր և այլն։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ Թրամուէյին Նոյեմբեր 14ի կիրակի օրուան հասոյթն՝ 35 ոսկի 27 ղրշ. նուիրուած է տեղւոյն արհեստական Համիտիյէ վարժարանին։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ. — Շաբաթ օրը մայրաքաղաքս ժամանեցին Պաթումցի և Ախալցխացի 138 գաղթականներ, որք այսօր Մուտանիա կը ղրկուին։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ. — Նոյեմբեր 24ի գիշերը Քարբէրդի Պէհէսնի գաւառակին մէջ երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մը զգացուեր է։

ՊԵՏԱԿԱՆ Խորհրդոյ դատական ճիւղը դատաստան տեղի չունենալու որոշում տուած է Երզնկայի հաշուակալ Հիւսէյին Մաղնար պէյի համար։

ՊՈԼՍՈՅ քարափանց ընկերութիւնն որոշած է Ղալաթիա Գարա Մուսթաֆա Փաշա փողոցը գտնուած ծովեզերեայ տուներն ու սրճարանները չփլցնելով՝ անոնց առջեւի մասերը լեցնել։

ՆԵՐՔԻՆ գործոց Նախարարութիւնն որոշած է որ մարդահամարի տումարաց մէջ չարձանագրուած անձանց անունները իմաց տուողներուն հինգ ղրուշ տրուի իւրաքանչիւր անհատի համար։ Այս որոշում յանձնուած է Պետական Խորհրդոյ քննութեան։

ՄԱՀԵՐ. — Սպարապետի Դիւան առողջապահական ճիւղին գիր-նախագահ Ֆէրիգ Նասըֆ փաշա, որ տարիէ մը ի վեր հիւանդ էր, ուրբաթ օրը մեռաւ։

Հաշուակալութեան Ատենի անդամներէն Մէհմէտ Շաքիր էֆէնտի յետ երկար հիւանդութեան անցեալ գիշեր մեռաւ։

ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍԸ հրամայած է Դատական նախարարութեան որ դրօշմաթուղթի տրոց կանոնագրին վերաբերեալ որոշումները դատարանաց մէջ ևս գործադրուին։

ՁԷՆԻՀԱՍ իշխանութիւնը նկատելով որ պաշտօնէից ոմանց մասին տրուած տեղեկութիւնք յետ քննութեան կը հաստատուին թէ ճշմարտութեան հակառակ են, հրահանգ տրուած է որոց որ անկ է օրինաց տրամադրութիւններն ի գործ դնել այն պաշտօնէից նկատմամբ որք սուտ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն։

ՈՃԻՐՔ ԵՒ ԱՐԿԱԾՔ. — Ուրբաթ գիշեր Պատրգիւղի մէջ Ահմէտ և Սաատուլլահ անուն երկու վաղեմի չարագործներ ծանրապէս վիրաւորեցին ճաշարանի սպասաւոր մը, Խրիսթօ անուն։ Չարագործք ձերբակալ ուեցան։

— Ալի անուն մարդ մը գինով վիճակի մէջ առջի գիշերը ձի հեծած կ'անցնէր Պոլսոյ Ավրաթ Բազարը թաղէն, երբ անասունը սահելով ինկաւ և Ալի գետին գլորելով գլխէն ծանրապէս վիրաւորեցաւ։ Ալի հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։

— Առջի օրն ի Գընըլը կղզի Սթէֆան անուն Գարատաղցի քարահանքի գործաւոր մը խոշոր քարի մը տակ մնալով մեռեր է։ Ուրիշ գործաւոր մ'ալ թեւէն վիրաւորուեր է։

— Իսմայիլ անուն մարդ մը շաբաթ գիշեր Պոլսոյ Միրախօր թաղը գինետան մը մէջ գինովցած յետոյ ինքզինքը վիրաւորեց դաշոյնի հարուածով մը։ Իսմայիլ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։

— Երէկ, Գատըքէօյի մօտ Գէորգ անուն տղայ մը պատի մը վրայ ելլելու պահուն հինգ մետր բարձրութենէն վար ինկաւ։ Տղան մարած ըլլալով հարկ եղած դարմանները եղան։

ԱԶԳ. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻ

Մաքսային 5 % պարտաթուղթերու ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ 1888 յունուար 1/13ի բոլոր թիւ 3 կտրոնները եթէ մինչև 1894 յունուար 12 չներկայացուին գանձուելու համար, պիտի ջնջուին։

Կ. Պոլիս 2 դեկտ. 93

ՀԵՌԱԳԻՐ
ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 9 Դեկտ. — Երեսփ. Ժողովն յանձնաժողովոյ մը նախաքննութեան յղած էր այն ծրագիր որով կառավարութիւնը կ'ուզէ արտօնել կառավարական սնտուկներն որ առժամապէս ընդունին իտալական մանրուք դրամները, զանոնք ապա Իտալիոյ դարձնելու համար։ Այժմ կ'ըսուի թէ յանձնաժողովոյ մեծամասնութիւնը կը մերժէ այս ծրագիր, պաշտօնապէս այս պատճառն յառաջ բերելով թէ Իտալիա քաղաքականապէս յանձն առած չէ ի փոխարէն ոսկեդրամ վճարել Ֆրանսայի։

ԼԻՍՊՈՆ. — Փորթուկալի Խորհրդարանը լուծուեցաւ արքայական հրամանագրով։

ՍՈՖԻԱ. — Կառավարական Սվօպօտա լրագիրը կը պահանջէ աւելի խիստ պատիժներ անօրինել քաղաքական յանցաւորներուն դէմ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՕՐՍԱ

ՓԱՐԻԶ, 9 Դեկտեմբեր

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	99 40
» 4 ½ %	105 22
Օսմանեան բօնսօլիտէ Սէրի Դ.	22 72
Օսմ. մաքս. արժեթուղթ	504 87
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	— —
Օսմանեան Երկաթուղի	93 12
» Ռէժիի բաժնեթուղթ	412 50
Պանք Օթօման	600
Քրէտի Լիոնէ	772 50
Իտալական Ռանթ 5 %	82 85
Եգիպտական միացեալ	511 25
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 185
Օսմանիյէ Օսմանեան բօնսօլիտէ)	433 75

ԼՈՆՏՈՆ, 9 Դեկտեմբեր

Անգլ. բօնսօլիտէ	98 06
Օսմ. » Սէրի Դ.	22 56
» » » Ա.	57 50
» » » Բ.	35 25
» » » Գ.	24 25
Օսմ. փոխառութիւն 1871	100 75
Փոխառութիւն 1877 (Տէֆանս Լօն)	98 75
Պանք Օթօման	13 87
Այտընի երկաթուղի	13
Դամասկոսի երկաթուղի	14 50
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	101 37
» առանձ. (բրիվիլէժ) 1890	— —
Տօմանիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)	103 25
Չիլեանական 5 %	32
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 374

ՊԵՐԼԻՆ, 9 Դեկտեմբեր

Օսմանեան երկաթուղի	88
Օսմ. Ռէժի	— —
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 210
» Փարիզի »	80 45

ՎԻԵՆՆԱ, 9 Դեկտեմբեր

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	124 80
» Փարիզի »	50 45
Օսմանեան Ռէժիի բաժնեթուղթ	201 50
» Երկաթուղի	50 20

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՕՐՍ

ԲԱՐԻԶ, 9 Դեկտեմբեր

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	99 27
Եգիպտական միացեալ	—
Օսմ. բօնսօլիտէ Սէրի Դ.	22 70
Օսմ. երկաթուղի	— —
Օսմ. Ռէժի	410
Օսմ. մաքս. արժեթուղթ	— —
Բրիօրիթէ Թիւրք	— —
Պանք Օթօման	598 75

ԲԵՌՆԱԿԻՐ ՕՀԱՆՆԷՍԻՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Շահեկան բան մը մի սպասէք «պատմութիւն» բառէն, ո՛չ իսկ նորավէպ մը։ Պարզ դէպք մը անոնց կարգէն որոնք ամեն օր կը յիշուին Ներքին Լուրերուն մէջ, յաջորդ օրը մոռցուելու սահմանուած, և որոնց ամեն մէկը դժբաղդութեան մը, անհետացող կեանքի մը հակիրճ, անշան արձանագրութիւնն է։ Աղքատները, անծանօթները որոնք իրենց հանրային փոսն ունին գերեզմանատան մէջ, լրագրութեան մէջ ալ կը վայելեն անոր մօտ շնորհ մը, Ոճիրք և Արկածք գլուխին տակ. այս ալ բարեբաղդութիւն մը չէ՞ իրենց յիշատակին համար։

Բժշկական Ժողովոյ վերջին նիստին մէջ բաւական տաք վիճաբանութիւններ եղան Տօքթ. Եաղուպեանի մէկ զեկոյցին վրայ, որ վերջերս [illegible] մը առթիւ դիտական տեղեկագիր մը հաղորդեց. մարդ մը ածելիով իր վիզին երեք չորրորդ մասը կտրած էր։ Ժողովականներէ մէկ քանին զանազան կարծիքներ յայտնեցին ածելին հետեւած ուղղութեանը նկատմամբ։ Կ'առարկէին թէ այս ինչ կամ այն ինչ երակը չէր կրնար կտրուած ըլլալ՝ առանց մահ պատճառելու, կամ սոսր մօտ դիտողութիւններ. հիւանդանոցի բժշկապետը հրաւիրեց իր ընդդիմախօսները ուշադրութեամբ կարդալ իր ուսումնասիրութեանց արդիւնքը զոր գրաւոր կերպով յանձնած էր ժողովոյ քարտուղարին, և եթէ կուզեն գործնական կերպով համոզուիլ իր բառներուն ճշդութեանը, փորձը կատարել դիակի մը վրայ։ Այս վիճաբանութեանց մէկ համառօտութիւնը կարդալով Բերայի թերթերուն մէջ, հետաքրքիր եղայ բուն դէպքն իմանալու։ Բժիշկներու մասնագիտական տեսութիւնները՝ վիրաբուժական գործողութեան մը կերպին կամ հետեւանքին վրայ, սովորաբար անտարբեր կը թողուն արհեստէն չեղողները. հետաքրքրականն, այս պարագային մէջ, անձնասպանութեան փորձն էր, ահուելի, իրական փորձ մը, որ իր կիսատ վիճակին մէջ աւելի արգահատելի երևոյթ մը կ'առնուր։

* * *

Մաքսատան բեռնակիր մը, Օհաննէս, քառասունը հինգ տարեկան հումկու գաւառացի մը, իր տաժանելի աշխատութեան հակառակ՝ անկարող կըլլայ իր կնոջ ու չորս զաւակներուն ապրուստին բաւող դրամ շահելու. անոնք՝ երկիրը, իրենց գեղին մէջ կը նեղուէին, ինքը հոս՝ իր բեռներուն տակ. յուսահատութեան վայրկեանի մը մէջ կ'որոշէ վերջ տալ կեանքին. խեղճ մարդը, իր ռամկութեանը մէջ, գաղափար չունի քլօռօֆօռմի վրայ, ո՛չ ալ բաւական դրամ՝ րէվոլվեր մը գնելու. անձնասպանութեան մէջ ալ պերճանք չկա՞յ միթէ։ Մայիս 24ին, այն գեղածիծաղ եղանակին մէջ, երբ ամենքը կեանք կը փնտռեն բնութենէն, ինքը խոյս կուտայ անկից. իր խուցը կը քաշուի, կեղտոտ ու մթին խուց մը, ածելին կ'առնէ ու կը սկսի հաստատ ձեռքով մը վիզը կտրտել աջէն կողմէն, աջէն դէպի ձախ. մորթը, միսը, խռչափողը, թաղանթային խողովակը, մինչև ողնայարը տեղի կուտան մահատու գործիքին առջև, զոր բեռնակիրը առաջ կը մղէր անբեկանելի պաղարիւնով. բարեբաղդաբար քնարեր չնչերակը զերծ կը մնայ այս կոտորածէն. գլուխը կը կախուի այդ երակին ու ծոծրակին վրայ, եւ մարդը կիսամեռ կը մնայ իր արիւններուն մէջ, առանց ճիչ մը արձակելու։ Ընկերները դիպուածով զինքը կը փրնտռեն, վեր կ'ելլեն, կը գտնեն Օհան էմմին կիսամեռ վիճակի մէջ և հիւանդանոց փոխադրել կուտան, ուր գոնէ հոն, անկողինի մը մէջ հանգիստ մեռնի։ Բայց մահը այն դէպքերէն չէ՞ որոնք որչափ անձկութեամբ փնտռուին՝ այնքան դժուարաւ ձեռք կ'անցնին. այդ յաղթակազմ բեռնակրին հոգին կը դժկամակէր ելլելու, ի զուր էր իր աշխատանքը։ Դժբաղդ մարդը վիրաբուժական փափուկ գործողութիւններու կ'ենթարկուի, մահուան ու կենաց մէջ տատանելով. անկարող իրեն մօտեցողները ճանչնալու, բառ մը արտասանելու, ժամ ի ժամ հեղձամահ ըլլալու վտանգին մատնուած էր, — վտանգ մը, զոր ինքը դուցէ բաղդ մը սեպէր, եթէ իր վիճակին գիտակցութիւնն ունենար։

Սեպտեմբերի վերջերը բուժուած էր, գրեթէ հրաշքով մը, և առաջին անգամ ըլլալով բառ մը դուրս կելլէր իր գունատ շրթերէն, շնորհակալութիւն զինքը դարմանողներուն։ Շատ չանցած, կեանքի մէջ դառնալու գաղափարը մոռցնել կուտայ իրեն՝ իր կրած բոլոր տանջանքները. Նորէն մահը կը փնտռէ, այս անգամ գլուխը պատերուն զարնելով կամ պատուհաններէն դուրս նետուիլ փորձելով։ Հիւանդանոցի տեսչութիւնը խոհեմութիւն կը սեպէ յիմարանոց ղրկել զինքը, մանաւանդ հսկողութեան ներքեւ, վասն զի արդէն սկսած էին մտային խանգարման նշանները։ Տակաւ առ տակաւ միտքը կը փթթի և պայծառութիւն մը կը պատէ զինքը. երեք շաբաթ առաջ Տօքթ. Եաղուպեան Բէյն կը բերէ զայն, բժշկական ժողովին ներկայացնելու, բայց գիտնոց ատեանը կարեւորագոյն խնդիրներ ունենալով իր սեղանին վրայ, ուրիշ նիստի մը կը յետաձգէ այդ կենդանի «առարկայ»ին ուսումնասիրելու հոգածութիւնը. մարդը հիւանդանոց կը դառնայ այնպէս ինչպէս եկած էր. այս շաբթու, կարգը եկած կը սեպին բեռնակիր Օհաննէսը տեսնելու. քիչ մը ուշ էր. խեղճ մարդը մեռած էր . . . հիւծախտէ։

* * *

Պանդուխտներու կեանքին ու մահուան վրայ շատ ու շատ գրուած է և կը գրուի. բեռնակիր Օհաննէսին պատմութիւնը այդ կողմէն չէ որ ուշագրաւ կը դառնայ, այլ իր փնտռած վախճանին ու գտած վախճանին տարբերութեամբը. իր քաջառողջ մարմինը մահացնելու համար տուած ածելիի հարուածները ապարդիւն կը մնան, և ահա վեց ամիս չ'անցած, երբ իր գիտակցութիւնը կորսնցուցած էր արդէն և թերեւս ալ ո՛չ իսկ մահը կը փնտռէր, այդ քաջառողջ մարմինը կը հատնի, կը ծիւրի և հիւծախտը յուշիկ յուշիկ կուտայ վճռական հարուածը զոր իր ուժեղ մատներուն մէջ ցցուած ածելին չէր կրցած տալ։

Եւ յետոյ, չեմ գիտեր ինչո՞ւ, շատ տխուր տպաւորութիւն մը ըրաւ վրաս այդ դժբաղդ բեռնակրին երթեւեկը՝ բժշկական ժողովին, որ գիրք մը քըննելու կամ գործիք մը գնելու ձեւով՝ յաջորդ նիստին յղած էր անոր «նկատառումը»։ մարդը եկած էր առանց գիտնալու ու նորէն իր տեղը դարձած էր առանց գիտնալու թէ ինչո՞ւ կը տեղափոխէին զինքը։ Եթէ տօքթորները իրենց դէմ առնելով զայն, անոր բժշկուած կոկորդն ու գոցուած վէրքերը քննէին, նորէն նոյն սառն անտարբերութիւնը պիտի ցուցնէին։ Թող անոնք երթան իրենց դիւանին մէջ կարդան իրենց պաշտօնակցին տեղեկագիրը, կամ յաջորդ նիստի մը մէջ նորէն վիճաբանութեան առարկայ ընեն խնդիրը, եթէ կ'ուզեն. ես հոս կ'արձանագրեմ բեռնակիր Օհաննէսին պատմութիւնը որ իր պարզութեանը մէջ մահաբոյր բան մը ունի մեզի համար ու խորունկ կերպով մտածել կուտայ։

Տ. Ա.

ԿԻՆԵՐԸ
ԿՐՆԱ՞Ն ՀԱՆՃԱՐ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լօմպռօզօ, արդի իտալացի երեւելի գիտունը, հետեւեալ հարցումը ըրած է.—Ինչո՞ւ հանճարը հազուադէպ, այնքան հազուադէպ է կիներուն մէջ որ բնախօսներուն իրաւունք կուտայ զանոնք այդ մասին անկարող նկատելու։

Ֆրանսիսք Սարսէյ այս հարցումը երկու ձեւի վերածելով, ընթերցողներուն ուշադրութեան յանձնած է սապէս.

—Ստո՞յգ է թէ կիները կարող չեն հանճարի տէր ըլլալ։

—Եթէ ստոյգ է, կնոջ այս անկարողութիւնը ինչէ՞ն է։

Այս հարցումներուն փոխարէն Սարսէյ իր ընթերցողուհիներէն խել մը նամակներ ստացած է, որոնք իրենց սեռին դէմ եղած այս նախատինքին համար զայրացկոտ ոճով մը գրած են։ Այդ նամակներէն մէկ քանին շահեկանութենէ զուրկ չըլլալուն համառօտակի կը թարգմանենք։

Լօմպռօզօնիդ, կ՚ըսէ կին մը, անկիրթին, անշնորհքին մէկն է. և իտալացի գիտունին վրայ հայհոյանքներու տարափ մը տեղացնելէն ետքը, անցեալ դարերու բոլոր երեւելի կիները կը թուէ ու կը հարցնէ թէ հանճար ունէ՞ին մի անոնք. յետոյ կ՚եզրակացնէ. «Դեռ շատ աւելի հանճարեղ կիներ պիտի ունենայինք, եթէ դուք, այրերդ, պատ քաշելով անոնց կրթութեան դէմ՝ կանացի հանճարին ձիրքերը դեռ չը ծնած չը խեղդէիք անոնց մէջ։»

Ուրիշ շատ մը կիներ ալ միևնոյն կարծիքը յայտնելէ վերջը կ՚ըսեն.—«Իրաւ է որ հանճարեղ կիներուն թիւը շատ պակաս եղած է բաղդատմամբ այրերուն, բայց ատիկա երբեք բնական օրէնքի մը հետեւութիւնը պէտք չէ նկատել, քանի որ դարերէ ի վեր կիները իրենց հանճարին զարգացմանը նպաստող միջավայր չեն գտած։»

Ուրիշ կին մը շատ խելացի, որ քիչ մը տարուինականութեան կուսակից կ՚երեւայ, կ՚ըսէ.—«Կենդանական ինչպէս նաեւ բուսական ցեղին բոլոր էակները իրենց ապրելու եղանակին յարմար պայմաններով կ՚օժտուին։ Միեւնոյն ծառը որ դաշտին մէջ առատ գալով աւելի ազատ համարձակ կ՚ուռճանայ հաստաբուն, լերան վրայ աճած ատենը աւելի պզտիկ կ՚ըլլայ, և մրրիկէն պաշտպանուելու համար լայնարձակ ճիւղեր կ՚ունենայ։

«Այն ձուկերը որ մութ քարայրներուն խորը լիճերուն մէջ կ՚ապրին, քիչ քիչ տեսնելու կարողութիւննին կը կորսնցնեն և խել մը սերունդներէ վերջը երկու աչքերուն տեղ երկու կէտ միայն կը մնայ։

«Նոյն իսկ վերջերս չիմացա՞նք որ Աւստրալիոյ նապաստակները դաշտերուն մէջ ուտելիք չը գտնելով մագլցիլ սորված են և թէ այդ պատճառաւ մագիլներ ունին թաթերնուն ծայրը։

«Հիմա, կը յարէ նամակագիր տիկինը, քանի տարիներէ ի վեր ունեցանք բժիշկ կինը, փաստաբան կինը, արուեստագէտ կինը. քաղաքագէտ կինը վերջին ընտրութեանց մէջ քիչ մը ցուցուց ինքզինքը։ Արդ, ենթադրենք թէ պահ մը այրը իրեն առանձնաշնորհում սեպած մտաւորական աշխատութիւնները կնոջ ձգէ. քանի մը դար պէտք է որպէս զի կնոջ ուղեղը այդ նոր գործերուն համար պատրաստուի։ Ենթադրենք տասը դար կամ քսան, եթէ կ՚ուզէք, բայց պայմանով եղիք որ պիտի գայ սերունդ մը որ պիտի ունենայ շրջազգեստաւոր Հիւկօ մը, կորսէ կրող Պալզաք մը կամ Տըլաքռուա մը։»

Այս գաղափարը անգլիացի իմաստասէր Սթուարթ Միլ ալ պաշտպանած է։ Կնոջ անկարողութիւնը, կ՚ըսէ, արդիւնք է դարերէ ի վեր բնաւ չ՚առած կամ առած դէշ դաստիարակութեանը. ամէն անգամ որ կինը առն հետ ազատօրէն կրցած է մրցիլ, անոր յաղթած է իր սրամտութեամբը և աշխատելու մասին ունեցած յարատեւութեամբը։

Կիները, կ՚ըսէ Սթուարթ Միլ, իրենց ճակատագրային դիրքին զոհերն են. կինը պէտք է երկու երեք տարիի չափ ազատ և աղէկ ուղղութիւն ունեցող դաստիարակութիւն մը առնէ, որպէս զի այրերուն հաւասարի եթէ երբեք չը գերազանցէ զանոնք։

Ուրիշ կին մըն ալ մեղմաղձոտ ոճով մը կը գրէ. «Ասկէ հարիւր տարի վերջը տարակոյս չունիմ որ պիտի ունենանք ճարտար գրագէտուհիներ, արիութեամբ դատերնին պաշտպանող փաստաբան կիներ, անման հեղինակուհիներ, նոր դեղեր և մեր հիւանդութեանց անծանօթ պատճառները գտնող բժիշկ կիներ. մէկ խօսքով, պիտի ունենանք հանճարի տէր բազմաթիւ կիներ. բայց այն ատենը թերեւս ցաւելով յիշենք այն երջանիկ ժամանակները, յորում կինը իր իմաստութեամբ կառավարած տանը մէջ, իր ամուսնոյն աջակիցը ըլլալու փափուկ պաշտօնը ճարտարութեամբ կը վարէր, և իր երկրին կուտար կորովի և առաքինութեան ու ճշմարտութեան նախանձախնդիր մարդեր»։

Այս նամակները և զանազան կարծիքները հրատարակելէ վերջ, Սարսէյ ինք իր կարգին իր կարծիքը կը յայտնէ և վերջին նամակին վերջին պարբերութեան ակնարկելով կ՚ըսէ.

—Ինծի կուգայ որ այս վերջին կէտին մէջ փնտռելու է Լօմպռօզօյի հարցումին լուծումը։ Ի՞նչ բանէ կը ճանչցուի հանճարը, գործերէն. մինչ գործերուն ամենէն ազնիւը՝ պարկեշտ և շատ անգամ մեծ մարդ մը ձեւացնելն է։ Դիտուած է որ նշանաւոր մարդոց զաւակները աւելի իրենց մօրմէն ժառանգած են քան հօրմէն. կարծես հանճարը կաթին հետ ծծած են։ Կը յիշէք անշուշտ այն հին դիւցազնուհին՝ Կոռնէլիան, Գրաքքոսեանց մայրը, որ երկու զաւակները, իր գոհարեղէններուն վրայ պարծենցող բարեկամուհիի մը ցուցնելով ըսաւ. «Ահա իմ գոհարեղէններս»։

«Լօմպռօզօ հանճարը կը գլանայ կանանց. քանի՛ կիներ պիտի կրնային պատասխանել իրենց զաւակները անոր ցուցնելով. —«Ես ըրած եմ ասոնք ինչ որ են»։ մինչ ասոնք հիացման արժանի գերազանց գործեր չե՞ն. և իրենց ամուսինը ցուցնելով պիտի կրնային յարել. — մինչ կեանքը անոր աւելի անուշ և աւելի դիւրատար չ՚ըրի՞ն մի՞յէ. ձախորդութեան օրերուն մէջ անոր օգնելով չը զօրացուցի՞ զինքը իր աշխատութիւններուն չը քաջալերեցի՞, և բնութեան անոր մէջ դրած լաւ սերմերը, զորս թերեւս ծուլութիւնը պիտի քնացնէր կամ ժանգէր, ես չ՚արթնցուցի՞. իր վիճակէն մաս մը չը՞ պարտիր մինչ ինծի. և այդ է ահա կնոջ ճշմարիտ գործը, այն զոր Աստուած սահմանած է անոր։ Եթէ կինը գերազանց կերպով մը իր այդ պարտականութիւնը կատարէ, արդէն հանճարի տէր կին մըն է. և այն օրը որ կիները այդ հանճարը չունենան, շատ տարակուսելի է որ այրերն ալ ունենան այն հանճարը որով կը հպարտանան»։ Խ. Փ.

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բարեկամի մը առաջնորդութեամբ առիթ ունեցանք այցելելու ի Շիշլի, Նարլեանց կահագործութեան գործարանը։

Սոյն գործարանին մէջ կ՚աշխատին 60ի չափ գործաւորք և գործաւորուհիք որք կը պատրաստեն յոյժ գեղեցիկ կարասիք որք յաջողապէս կրնան մրցիլ Եւրոպական նմանօրինակ արտադրութեանց հետ. Թէեւ սոյն գործարանին մէջ եպենագործութեամբ և քանդակագործութեամբ ևս կը պարապին և տեսանք պատրաստուելու վրայ եղող ճաշակաւոր և գեղեցիկ գործեր, սակայն աւելի կահագործութեամբ կը զբաղին և այս մասին կատարելութեան հասած են կրնանք ըսել, քանի որ գեթ երկու տարիէ ի վեր հաստատուած է սոյն գործարանը. արդէն ձեռք բերուած արդիւնքը փայլուն ապացոյց մը կը խոստանայ սոյն հաստատութեան։ Ս.

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ

ԻՒՆԵԱ

Սեւ ծովու ափանց վրայ՝ Ճանիկի կառավարչութեան ներքեւ՝ 2500 տուներէ բաղկացեալ միջնակարգ քաղաք մ՚է Իւնեա։ Կլիման բարեխառն, օդը շրջակայ քաղաքներու օդէն աւելի մաքուր է, այնպէս որ բնակիչք զերծ են ամարանոց երթալու հարկէն։ Քաղաքին մէջ կան այլ և այլ քարաշէն և փայտաշէն չքեղ շէնքեր, բայց մեծագոյն մասամբ փայտէ հին խարխուլ տուներ իրարու փակած՝ որք կը նսեմացնեն քաղաքին բնական գեղեցիկ տեսարանը. փողոցները՝ նեղ, աղտոտ, ցեխոտ, տուներու յոռի դասաւորութիւնը ու ճանապարհաց քայքայեալ և անխնամ վիճակը՝ փողոցներու աղտոտութեան գլխաւոր պատճառներն են։

Վաճառականութիւնը այնքան բանուկ չէ։ Բերքերն են՝ եգիպտացորեն, կանեփ, կանեփի հունտ, վարսակ, գարի, կտաւատ, ցորեն, և այլն, որք կ՚արտածուին Եւրոպա. կարտածէ նաեւ խնձոր և հաւկիթ որք Պոլիս կը ղրկուին ընդհանրապէս։ Վերջին տարիներս ձեռնարկուած է նաեւ մետաքսի պատրաստութեան։

Շուկան՝ ըստ քաղքի յօրինուած՝ ունի բուսական ընդարձակ մթերանոցներ, կանոնաւոր խանութներ փերեզակի և մանիֆաթուրայի՝ յորս պէտք եղածը կրնայ գտնուիլ։

10-12 տարիներէ ի վեր շինուած Իւնեա-Նիքսար խճուղւոյն ընձեռած դիւրութեանց շնորհիւ՝ այս երկու քաղաքաց մէջ հաղորդակցութեան սահմանը ընդլայնուած է, Խճուղւոյն վերջերս աւրուած մասերուն նորոգութեամբ՝ ապրանաց փոխադրութիւնք դիւրացած են։ Այս քաղաքը կը հայթայթէ մեծ քանակութեամբ ալիւր, ի ձեռն երկու նորաշէն գործարաններու, որոց շնորհիւ ալիւրի սպառումը՝ որ առաջ 1000 պարկը չէր անցներ՝ այսօր 6000ը կ՚անցնի. սոյն ալիւրներէն կը սպառին նաեւ Թէրմէ և Ֆաթսա։ Նիքսար կ՚արտածէ նաեւ մեղր, մանկէպ, բրինձ, ցորեն, հաւկիթ և այլն, որք տեղւոյս հրապարակին վրայ կը վաճառուին. մեզմէ կ՚ընդունի քարիւղ, երկաթ, փերեզակի ապրանք և այլն։ Պօլսէն Իւնեայի ճամբով կը փոխադրուին այլևայլ ապրանքներ։ Փոխադրութիւնք կը կատարուին ջորեպաններու, ձիապաններու, իշապաններու և եզան սայլակներու միջոցաւ, իւրաքանչիւր 6 օխան 40էն 70 փարայի ըստ եղանակին։

Իւնիա-Նիքսարի խճուղին Փոքր Ասիոյ ներսերը երթալու համար՝ ամենէն յարմար, կարճ և ուղիղ ճանապարհն է թէև, բայց ճամբուն զանազան մասերուն մէջ չը կան օրինաւոր կայաններ, պանդոկներ՝ ուղեւորաց համար, ճամբորդին և վաճառականին հանգստութիւն տալու ոչ մի բան։ Կը յուսանք թէ շնորհիւ բարեխնամ կառավարութեան սոյն պակասները լըրացնելով՝ առաջիկային նորանոր ասպարէզներ կը բացուին վաճառականութեան։

Ինչպէս ըսինք՝ քաղաքիս օդը շրջակայ քաղաքներու օդէն աւելի մաքուր է, եւ զերծ է վնասակար հանգամանքներէ. այս պատճառաւ, Թէրմէի և Ֆաթսայի բնակիչք ազատելու համար ճահճերու և մժեղներու պատճառած նեղութիւններէն և տենդոտ օդին ազդեցութենէն՝ որ ամառը անտանելի է, խուռներամ կը դիմեն հոս ամառելու, որով քաղաքս այդ եղանակին մէջ՝ առաւել եւս կ՚ոգեւորի։ Կան շրջագայելու յարմար վայրեր, ինչպէս լեռնադաշտեր, դաշտագետիններու միանկիւնը հնօրեայ զով աղբիւրներ, ուխտատեղիներ, ուր կը դիմէ երկսեռ բազմութիւնը ամրան տաքերուն՝ բնութիւնը վայելելու համար։

Քաղաքիս ազգաբնակութիւնն են Մահմետական, Յոյն և Հայ. Մահմետականք և Յոյնք մեծամասնութիւն կը կազմեն, Հայք սակաւաթիւ են, հազիւ 100 տան չափ։ Մահմետականք ունին բազում թաղային վարժարաններ և մզկիթներ. Յոյնք՝ երկու եկեղեցի և մի քառուկլիր ընդարձակ վարժարան. մենք ունինք եկեղեցի մը՝ 1835ին կառուցուած՝ և որու կից փայտաշէն նորակառոյց վարժարան մը։

Ունինք ծերունի քահանայ մը, Տ. Մարտիրոս, որ ըստ կամս կամ ըստ հաճոյս կը բանայ ու կը գոցէ եկեղեցին, արարողութիւն կը կատարէ կամ ոչ։

Մեր մանկանց կրթութեան աւելի հոգածու կ՚երեւինք այժմ։ Պետրոս Ամատունիի մահէն յետոյ, սեպտեմբերի վերջերը Պոլսէն բերել տուեցաւ տնօրէն դասատու մը՝ Պ. Սիմոն Սէքէրճեան՝ որ կը կառավարէ դպրոցը, օժանդակութեամբ մի հսկող պարոնի. կ՚աւանդուի հայերէն, թուրքերէն, գաղղիերէն, գրագիտութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, թուաբանութիւն. Թուրքերէն լեզուն կը դասախօսուի այցելու մասնաւոր դասատուի մը ձեռամբ։ Մօտաւ ըսել թէ՝ 65-70 աշակերտներ կը յաճախեն դպրոցը։

Բաղձալի է որ մեր դպրոցը յարատեւելով սոյն ուղղութեամբ՝ մեզ նուիրէ ապագային զարգացեալ երիտասարդներ, որոց այնքան պէտք ունինք։

Մ. Յ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Իւնիա, 17 Նոյեմ. 1893

ՖԱԼԱԽԱ

Բ.

Այս երկրորդ յօդուածով կուզեմ ցոյց տալ ֆալախայական ուսերադրու մէջ դպրոցական կարգ մը սովորութիւններ, որք ընդհանրական դարձած էին, և զորս միշտ ի գործ կը դնէին աշակերտներ պայուսակին կամ բուն իսկ մեքենային անախորժ կերպարանքը չը տեսնելու, թաթի զգուանքը չը վայելելու և համբիչը վարժապետին տանելու հարկէն ազատ մնալու համար. ի մի բան, կաշառատուութիւնը խիստ անհրաժեշտ բան էր։ Ունեւոր ու հարուստ դասակարգը զերծ էր, անոնց կակուղ գուլպաններով պատրաստուած ոտներուն միսն ու կաշին, ճպոտին բոլորովին անծանօթ, թմբլիկ ու թարմ էին, մինչ աղքատները, որք ամենօրեայ սովորական արարողութիւններէն ազատ մնալու միջոց մը չունէին, չէին կրնար առանց բարկութեան եւ հայհոյանաց տապարակը բանալու դիտել իրենց ոտներու ներբանը որոյ մորթը սեւ, ցեխի, փոշիի ու քարի կոխելէ չորցած ժլլատած ու ճպոտի հարուածներէ ուռած կծկտած լացող դէմքի մը վրայ գոյացած կնճիռներու պէս, կարծես կ՚անիծէր ուռի ու սերկեւիլի ծառ տնկողները։ Սոսկմամբ կը յիշեմ մէկ երկու գրոյցներ, որք ժամանակին ժողովրդեան մէջ տարածուեցան թէ այսինչի ու այնինչի տղաք ֆալախայէ մեռած են, 90% թերեւս ճիշդ, բայց ո՛չ ոք ձայն հանեց, այնքա՛ն հաստատ էր ծնողաց սա խոստումը թէ «վարժապե՛տ, միսը քեզի, ոսկորը ինծի» վերջապէս, անկաշառելի էր, եթէ նոյն իսկ անշարժ մեռելը դառնային, չը ճաշակել մանանա. ուշ կամ վաղ՝ վիճակն իրենց ալ կ՚իյնար, թէեւ կը խոստովանիմ, առանց ընդունելու սակայն այդպիսի յանցանքներու համար այդքան խիստ պատիժներ, որ հանդարտ կանոնաւոր նստիլ կայնելու, կանոնազանցութիւն չը գործելու և վերակացուի բարկութիւնը չը գրգռելու մասին մենք ալ շատ բարի պտուղներ չէինք։ Բանի որ անկաշառելի էր գրեթէ պատուհասէն զերծ մնալ, պէտք էր միջոցներ խորհիլ, որ էր կաշառք վերակացուի գրպանին, և փաղաքշանք ու խունկ... քթին, բայց ի՛նչ կաշառք, Բանամայի միլիոնները չէ, այլ սովորաբար... այգիներու բերքեր, պատուական տանձ ու խնձոր, սալոր, ծիրան, խաղող և այլն, զորս վերակացուի սեւ, ժահաթոյր ատամներուն ու կմախացեալ լինտերը խիստ որովայնասիրաբար կը բարեհաճէին լափել, և երբեմն ալ Զատիկէ Զատիկ կամ կաղանդէ կաղանդ առ առաւելն 5 ղրշի նուէր մը, ատոնք վերակացուի յարատեւ նկատմունքները կ՚ըլլային, և հարուստի տղան կրնար փառահանել թէ ֆալախայի ճպոտը բնաւ չպիտի բարձրանայ իր ոտներուն... տակը։

* *

Առաւօտ է, Վերակացուն յաւիտենական ճպոտը ձեռքը՝ փոխմորէն կը պտտի սրահին մէջ, աշակերտներ կամաց կամաց կուգան, լո՛ւռ կերպով կ՚անցնին և տեղերնին կը նստին։ Կը մտնէ մէկը, հարուստի տղայ մը, ձեռքը լեցուն թաշկինակ մը, վերակացուն, մոռնալով իր լրջութիւնը, խոնարհ կը յափշտակուի և կը սկսի գօշաքաղ նայուածքներով կլլել թաշկինակի բեռը, զոր արդէն տղան սեղանին վրայ դրած է. իր ամենօրեայ եկամուտն ըլլալը գիտէ, կը վազէ վրան, կը բանայ, ահա տանձեր խնձորներ, սալորի հատիկներ ևլն. սեղանին վրայ կը ցրուին, փութկոտօրէն կը ժողվէ, և առանց ամչնալու ու քաշուելու այդքան տղոց առջեւ կ՚ընտրէ, մէկ քանին ժանիքներուն կու տայ, մնացածը հօ՛մ գըրպանը, բայց ու քաջալերիչ ժպիտ մը նուիրատու բզեզին, որ այլ եւ մինչեւ իրիկուն աներեւակայելի անկարգութիւններ կը գործէ, և նորէն վերակացուն իր լուրջ պտոյտն ու զննութիւնը։

Տղոց քանիներու հայրերը թաղի չքերն ու չօրպաճիներն են, եկեղեցւոյ թաղական ու դպրոցի հոգաբարձու են, և ամեն ամսոյ գլխուն վերակացուն ատոնցմէ վիզը ծռած, ձեռքերը սրտին, ոտք ու ձեռք պագնելով ամսական խնդրելու համար ժամերով «խաչուէ օճաղին» կ՚սպասէ։ Հարուստ տղան կիրակի օրը փողոցը վերակացուին հանդիպելուն պէս՝ կը կենայ և գրեթէ տիրաբար հետը խօսքի կը բռնուի, մինչ աղքատը «ծածակ»ներ կը մտնէ (ջրի ճամբայ) կամ պատերու ծառերու գլուխները կը թաքչի, որպէս զի յաջորդ օրը ֆալախայի դատարանին առջեւ չի քաշուի փողոցը տեսնուած ըլլալու ամբաստանութեամբ, որ մահացու մեղք է, զի պէտք է մինչև իրիկուն տուն նստիլ և «Երանեալ է այր» կամ «Բանդի բազում եղեն նեղիչք իմ» կարդալ։ Աղքատ տղաք ալ ունէին վերջնական մի ապաւէն, թէեւ յաճախ անօգուտ, ծեծ ու պատիժէ ազատ մնալու համար։ Ամեն ոք այդ միջոցին կը դիմէր։ Որովհետեւ իրենք չէին կրնար կաշառք կերցնել, զի ոչ այգի ունէին ոչ զառապխանա (զարպխանէ), ամէն առաւօտ իրենց ծնողաց երեսն ի վար կախուելով երկա՛ր երկա՛ր գանգատներ ու արտասունքներ կ՚ընէին իրենց վիճակին վրայ, և պայուսակը նետելով կ՚սպասէին այլ ևս դպրոց չերթալ. ասոր վրայ պառաւ մամիկը կը պարտաւորուէր, հակառակ իր զառամեալ աւանդական ամօթխածութեան, տղուն հետ ելնել դպրոց երթալ, վերակացուին ներկայանալ, լալ, պաղատիլ, քղանցքները լզել, որպէս զի նա երբեմն բարեհաճի իր ճպոտի ամուլութիւնը չփորձել իր թոռան մարմնոյն վրայ. վերակացուն կ՚ապահովցնէր մամիկը որ անհոգ մնայ, թէ տղան այլ ևս ծեծ չը պիտի ուտէ. մամիկը ապահովուած կերթար, տղան ալ ապահովուած կը նստէր, բայց... նորէն միևնոյն բան, աղաչանք ու լաց փոր կը կշտացնէ՞։ Հոս շատ լուրջ կերպով կ՚ըսեմ որ աշակերտները ծեծելու մէջ հաճոյք զգալ վերակացու ախպարներու համար սովորութիւն մը, հետեւաբար երկրորդ բնութիւն դարձած էր. թաթ ու ճըպոտ շարժելու և աղիողորմ աղաղակներ լսելու արմատացած փափաք մըն էր, որ գրեթէ ամեն ժամուն ինքնաբերաբար ի յայտ կուգար և միշտ գոհացում գտնելով կը չատնար ու կը յորդէր, բնական տրամադրութիւն մը, որ այնքան ճիշդ է՝ որքան որ ճիշդ է թէ 2 անգամ երկու 4 կ՚ընէ։

Ֆալախայի խնդրոյ մէջ մեծ դեր ունէր դպրոցի տնտեսը։ Առանձին զարմացմամբ կը յիշեմ մեր Ենովքը, «փօր կրճատուած ու «Ենոք» եղած. երկար, խոշոր ու չորցած կմախք մը, սոսկալի լայն բերան մը, խոր ինկած պղտորացող աչքեր, որոնց մէկը կոյր էր, պատառ պատառ կապերտ մը ու շալվար մը հագած, առանց գուլպայի ոտներ, մինչեւ իրիկուն գրան վրայ կփչած կը մնար. կարծես դեռ աչքիս առջեւն են իր ահագին «եէմէնի» կօշիկները, անթիւ կարկտաններով, որք միանգամայն երախայի մը կրնային օրրաններ ըլլալ։ Ենոքին էր ցորեկուան տղոց ճաշէն յետոյ գոյացած մնացորդները, և ամիսն ալ... տա՞ս ղրշ—իր մեծ դերն այն էր որ այն ամէն մէկ պատժապարտ, որ դատապարտուած էր ճպոտի այցելութիւններն ընդունիլ, կը ստիպուէր Ենոքն ընդունիլ իբր սեղանայարդար, որ վերակացուի խրոխտ մէկ հրամանին վրայ խոյն կը վազէր կուգար ամուր պայուսակ մը առնելով դէպ ի տղան, կը բռնէր զայն, եթէ նա ինքնայօժար կերպով արդէն պառկած չըլլար, և ճիշդ սպանդանոցի ոչխարի մը պէս գետին կը նետէր անգին աղմուկով մը. ասոր վրայ ամբողջ տղաք կը սկսէին քահքահներ ձգել. այդ համարձակութիւնը շատ պարզ էր, զի ընդհանուր էր. ո՞վ մէկը պիտի պատժուէր։ (Թէեւ շատ անգամ կ՚ըլլար որ տղոց ընդհանուր խառնակութեան վրայ, կամ անյայտ յանցաւոր մը պատժելու համար ամբողջ դպրոցը մէկէն ֆալախայի կ՚առնուէր, անուելի տեսարան մը կ՚ըլլար, քանիցս ներկայ գտնուած եմ)։ Ենոք տղան նետելուն պէս դէպի առաստաղ, ցցուած ոտներուն վրայ կը հեծնէր և կը փաթթէր պայուսակը. յետոյ... գիտէք, որոնցմէ շատոն ալ Ենոք իր ձեռքին վրայ կուտէր, զի վերակացուին աչքերը մթնած չէր գիտեր ո՛ւր զարնելը։ Ահա ասոր համար էր որ տղոց մէկ մասը կ՚աշխատէին Ենոքը կաշառել, անոնք աղէկ գիտէին որ եթէ «քօռ Ենոք» ուզէր, ինչպէս որ ըլլար կրնար զիրենք երկնառաք պատուհասէն ազատել, կամ խիստ աժան փրցունել։ Ամէն իրիկուն Ենոք զամբիւղ լեցուն պտուղներ կը տանէր տուն, արդար քրտանց բաժին։

Ենոք որ, ինքն ալ, կը հաստատեմ, տղաքը իւր ոտքի ներքեւ փռուած տեսնելէ եւ աղեխարշ ճիչեր լսելէ ինքնաբուղխ ու իր կամքէն ու գիտակցութենէն անկախ հաճոյք մը կը զգար, մէկ շարժուածքով կը մատնէր կաշառուած ըլլալը. ահա տղայ մը պառկած, Ենոք ոտքերուն վրայ ուստանական, արարողութեան հազիւ ըսկըսած, նա յանկարծ կը ձգէ տղուն ոտները, «ալ հերիք է, հերիք է, խրատուեցաւ, ալ չըներ», ըսելով ու հազար տեսակ լեզու թափելով վերակացուին սիրտը կ՚ողոքէ ու կ՚ազատէ տղան. եթէ վերակացուն շատ բարկացած ըլլայ, է՛հ. քանի մը հարուած ալ զարնել կուտայ և այս անգամ վերջնականապէս կը ձգէ. իսկ եթէ պատժապարտը կաշառք տալու բարի սովորութիւն չունի, խեղճ կ՚ըլլայ։

* *

Հոս մասնաւորապէս կը յիշեմ մի այլ պատիժ, որ, ըստ իս, լրումն է ամենայն խժդժութեանց. հացէ զրկել։ Աւելի լաւ ունէի օրը տասն անգամ ֆալախա ուտել, զի այդ անցուկ բան էր, թէեւ կսկծացնող, քան թէ ամիսը անգամ մը հացէ զրկուիլ։ Երեւակայեցէք խեղճ տղան մինչեւ իրիկուան գրեթէ 12, տեղ մը կը խոթէին ուր, մանաւանդ ամառուան երկար օրերուն, կը մնար անօթի. իրիկուան կերպարանքը խունկ դարձած, աչքերը թառամած, բերնէն ջուրեր վազելով կ՚արձակէին։

Այդ գերազանցապէս բարբարոսական պատիժը կուտային անոնց, որք առաւօտ մը քիչ մը ուշ դպրոց կուգային, դասը լաւ չէին գիտնար, կամ գիշերները գրեթէ կէս գիշերին չէին ելլար եկեղեցի երթալու։ Ուրիշ պատիժ մը, ոչ նուազ անգութ, բայց աւելի կերպով անագորոյն, երբ կը խառնուէր հացէ զրկուելու պատժին հետ, այն էր մինչեւ իրիկուն անդադար մէկ ոտքի վրայ սագի պէս կենալ, և թեւերուն վրայ բռնել ահագին Այսմաւուրք մը, կամ ծանր, լեցուն զգլոց մը. մէկը կը յատկացուէր ատոր պահպանութեան, որ ճպոտը ձեռքը կը հսկէր. խեղճ տղան ոտքը փոխե՞ մի, կ՚ուտէր ճպոտ, չոր, սոսկալի. կամ բազկաց անտանելի բեռը վայրկեան մը անհետացնելու համար ծունկը դէպի կուրծքը հանելով բեռը վրան ձգե՞ մի, դարձեալ նոյն փոխարինութիւնը. ա՛հ Աստուած ինք խնայէ, այդ վիճակին ենթարկուածները, որ, չը մոռնանք ըսելու, մանր մունր չարութիւններով բանտուածներ էին, շատ անգամ անօթի ալ կը պահուէին, «գիր գլխոյ ի վերայ մեղաց», և այդ գալլաշար, անոթութենէ դողդղացող, տանջանքէ ուժասպառ սագ-բռնակիրներու տեսքը սրտակեղ տեսարան մը կ՚ընծայէր...։ Կաշառքը միայն կրնար տարբերութիւն ու խտիր դնել։ Եւ հիմա, որ այդ բաները ամէնն ալ անդարձ կերպով գացած են, կրնա՞նք արդեօք վստահ ըլլալ թէ խաթըը դեռ չունի իր ազդեցութիւնը դպրոցներուն մէջ։

ՀՄԱՅԵԱԿ ՆԱՐԼԵԱՆ

20 Նոյեմբեր

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ՏԱՐԵՑՈՅՑ
1894 ԹՈՒԻՆ
—
Հրատարակիչ ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Ճոխ և շահեկան ծրագրի մը համեմատ, այս ստուար գործ կը պարունակէ, պարզ Օրացոյցէն և վիճակագրական տեղեկութիւններէ զատ՝ զանազան գրուածքներ — թէ՛ հեղինակութիւն և թէ՛ թարգմանութիւն — ծանօթ հեղինակներէ, գրական, գիտական, բարոյական, արուեստական, տեղագրական, պատմական և այլ նիւթերու վրայ։

Այս Ժողովրդական Օրացոյցը արժանի է կարդացուելու, երկու սեռէ և ամէն հասակէ անձերէ։ Պատկերազարդ հատոր մըն է, 358 էջէ բաղկացեալ։

Գին 6 ղրուշ։

ԳՐԱՏՈՒՆ Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Պանճէ-Գափու թիւ 4
1894 Ի ԿԱՂԱՆԴԸ

Նուէրի համար Օրացոյցներ, Աղօթագրքեր ոսկեզօծ, սիդեֆեայ, Թաւշապատ, ամէն տեսակ։—Նոր Տարւոյ շնորհաւորութեանց յատուկ գեղեցիկ, ոսկետառ և նկարէն քարդեր։—Գունաւոր պատկերներով զարդարեալ ալպօմներ և տետրակներ, այլ եւ այլ տեսակ ճաշակի յարմարող։—Սիրուն և ճոխ իրեր՝ սիրուն տուփերու մէջ՝ օրիորդաց և տղոց նուէրի համար գերազանցապէս յարմարող.—Կարկին, ներկի տուփեր բազմատեսակ։—Կրօնական պատկերներ։—Գրատունը իր ճոխ պէսպիսութեամբ կը գոհացնէ ամենէն խստապահանջ ճաշակներն իսկ։

Այս առթիւ միանգամ «ընդ միշտ կ՚ազդարարուի» գաւառներէ գրատան դիմողներուն թէ, «ապառիկ յանձնարարութիւն բնաւ չկատարուիր.» բան մը ուզողը պարտի միշտ «արժէքը կանխիկ» ղրկել փոստի ծախքով մէկտեղ, հակառակ պարագային պատասխան չտրուիր։ Ամէն յանձնարարութիւն ճշդիւ և խնամով կը կատարուի։

Գրատունը այցելել, տեսնել, քննել ամէն բան եւ հաւնիլ գնելը, միշտ ձրի է, ամէն մարդու համար։ 907 7—20

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԻՆ ՊԻՐ ՉԷՇԻՏ
ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ՔԱՓՈՒ
ՄԵԾ ՄԱՔՍԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑ ԹԻՒ 21

Ֆրանսական, անգլիական եւ գերմանական ընտիր ապրանքներէ զանազան տեսակ շապիկ, զուլպայ, թաշկինակ, փողկապ, ձեռնոց, ֆլանէլ, հովանոց, կաշեայ պայուսակ, կարի եւ սիկարի տուփեր, ալպոմներ, ալուդօղոդի տուփեր, փիլաշապատ կարի կազմած, սեղանի վրայ դրուելիք զարդարուն ժամացոյցներ, լամպեր, աշտանակներ եւ արուեստական ծաղիկներ։ Ամէն տեսակ հոտեղէն, հոտաւէտ օճառ, խոզանակ, սանտր, անգլիական մկրատ եւ դանակ, մետաղեայ պատառաքաղ, դգալ, բռնուածէ եւ թէյի սպասներ, արծաթեայ եւ մետաղեայ ապարանջան, զգաստի սանդ եւ թեւի կոճակներ, շատ սիրուն կողովներ կարի պէտքերու եւ չարարի համար, պէզիկի մարքեր եւ վերջապէս տղայոց յատուկ գեղեցիկ եւ օգտակար խաղալիքներ։

Սակարկութիւն չկայ, գիներ չափաւոր։

Կաղանդի շատ սիրուն եւ գեղեցիկ նուէրներ՝ ամէն հասակի յարմար։ 902 9—21

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿ.

Հօրըկէյ Փօէլ շոգենաւն ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն մեկնած է ամսոյս 4ին և 18ին ասդ կ՚սպասուի։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ
ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Դրամագլուխ 10,000,000 Անգլ. ոսկի.

Կեդրոնատեղի Ղալաթիա
ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՊՈԼԻՍ
Հաւիւճէ փողոց, Թոմրուկ խան
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ Ի ՊԷՐԱ, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 190

ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆ ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԵԱՆՑ
Ի ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ Ի ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղեր

Ատալիա	Պալըքեսիր	Լիմասօլ	Ռուսճուք
Ատանա	Պէյրութ	Մերսին	Սելանիկ
Այտըն	Պրուսա	Նազիլլի	Սամսոն
Հալէպ	Դամասկոս	Նիքոսիա	Իզմիր
Ադրիանուպոլիս	Դենիզլի	Ուշաք	Սոֆիա
Աֆ.գ.հիսար	Լառնաքա	Փիլիպէ	Տրապիզոն
Էնկիւրի	Դէտէաղաճ	Բօր-Սայիտ	

Պարտաթուղթերու եւ արժէթուղթերու յանձման փոխարէն ստակ փոխ կը տրուի որոշ պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշւով։

Դրամազեղչ արժէթուղթերու։

Հանում փոխանակագրերու, չէքերու, վարկաթուղթերու եւ հեռագրական հրամանագրերու Թուրքիոյ եւ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներուն վրայ։

Բացում ընթացիկ հաշիներու, պահպանում արժէթուղթերու եւ արժէքաւոր նիւթերու։

Գանձում կտրօններու, արժէթուղթերու՝ Թուրքիոյ եւ արտասահմանի վրայ։ Վաճառում եւ գնում դրամներու։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ՚ընդունի դրամական աւանդներ որոշ պայմանաժամով եւ հետեւեալ հաստատ տոկոսի սակերով.

Տարին 2½ % մէկ տարուան պայմանաժամու աւանդի համար.

Տարին 1½ % վեց ամսուան պայմանաժամով աւանդի համար.

Տարին 1 % երեք ամսուան պայմանաժամով աւանդի համար։

ՊՈԼՍՈՅ ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԻՒՆԸ կը ստանձնէ բոլոր վերոյիշեալ գործողութիւնները եւ բաց աստի փոխատուութիւններ կ՚ընէ ապրանքներու վրայ եւ ապրանքներ կ՚ընդունի իբր աւանդ։

Բերայի գրասենեակն ալ կը կատարէ Պանքայի բոլոր այս գործողութիւնները բաց ի ապրանքներէն։ Ասկից զատ, օրուան գինովը կը ծախէ եւ կը գնէ՝ անմիջական յանձնումով, վիճակահանութեան զանազան թուղթեր, ինչպէս, Փարիզ քաղաքին պարտաթուղթեր, օսմանեան պարտաթուղթեր, հելլենական պարտաթուղթեր, Բանամայի պարտաթուղթեր, եւ այլն եւ այլն։

ՊՈԼՍՈՅ ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԻՒՆԸ եւ ԲԵՐԱՅԻ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԸ կը ծախեն նաեւ օսմ. պարտաթուղթերու պրօմէսներ, եւ արժէթուղթեր կ՚ընդունին, ընթացիկ հաշւով, մինչեւ 50 օսմ. ոսկի տարին 3 % տոկոսով։

ՏՈՔԹ. ԵԴՈՒԱՐԴ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
ԲԺԻՇԿ, ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՅԺ

Որ տարիներէ ի վեր բացակայ կը գտնուէր մայրաքաղաքէս, այս անգամ վերադարձած ըլլալով՝ իր բնակութիւնը հաստատած է Սամաթիա Սուլու Մանասթըր ճատտէսի թիւ 146 տունը, ու պատրաստ է ամեն օր իրեն դիմող հիւանդները դարմանել մանրազնին և մասնաւոր հոգածութեամբ։ Չորեքշաբթի օրերը ժամը 6—9 (Ը. Թ.) աղքատ հիւանդներն ձրիաբար դարմանելու յատկացուած է։ Նաեւ կը գտնուի ամեն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը ժամը 7½—9½ (Ը. Թ.) ՄԱՔՐԻՔԻՒՂ Վաքըր Իսկէլէսի Ճատտէսի թիւ 25 տունն, երեքշաբթի օրերն դիմող հիւանդներն ձրիաբար կը դարմանէ։

Յիշեալ բժիշկը ճարտարութեամբ կը կատարէ վիրաբուժական գործողութիւններ և ճշդիւ կ՚անուանէ ներքին հիւանդութեան տեսակն, որմէ կախում ունի, կարճ միջոցի մէջ հիւանդաց բուժումը։

895 10—23

ՄԻՍՔԷԹ

Երուանդ եւ ընկերաց խնամքով այս անգամ զուտ խաղողէ պատրաստուած եւ ո՛ր եւ է վնասակար նիւթերէ բոլորովին զերծ լինելով ստամոքսը զօրացնելու եւ ախորժակ բանալու ամէն ժամանց համար բժշկաց կողմանէ իսկ անմրցակից օղին եւ մաստիքան՝ ՄԻՍՔԷԹ մաքրութեամբ եւ կոկիկ շիշերով ու որոշեալ գնով՝ ի վաճառ հանուած են հետեւեալ տեղերը։ Ի Ղալաթիա օսմ. Պանքային կարգը Եուսուֆ Իզզէտին էֆէնտիի խանին տակ Միսքէթի մթերանոցը եւ մայրաքաղաքիս հանրածանօթ ըմպելարանները. Բերայի նշանաւոր զարեջրատունները։ Ղալաթիա Դօմխիօն խանին մէջ Պօղոս աղայի ճաշարանը։ Վօյվօտա փողոց թիւ 9, Քիւրէքճիլէր փողոց Խաչիկ աղայի թիւ 27 ճաշարանը. Սանտըգճըլար փողոց Արթին աղայի թիւ 199 գրօսարանը։ Մահմուտ փողոց թիւ 111 Մակազէն Ռիւս խանութը։ Թօփխանէ ծխավաճառ Խանիի թիւ 1 խանութը։ Կամուրջին վրայ Վոսփորի շոգենաւերուն նաւամատոյցը Սէֆանի հաճի Դօսթիի խանութը։ Եէնի Մահալլէի նաւամատոյցին դէմ թիւ 12.։ Ի Պոլիս Հաճօբալօ խանի կից Մէհմէտ փաշա խան թիւ 34։ Մեծ Շուկայ Մահֆազաճըլար փողոց Թօբալեանի թիւ 29 ճաշարանը Բերա Հաճօբալօ շուկային մէջ թիւ 10։ Ղալաթա Սէրայի կից թիւ 257։ Ղալաթա Սէրայի դէմը փողոցը Քիլիտի թիւ 6 խանութը։ Հալէպ Չարշըսի մէջ Օննիկ աղայի ճաշարանը, Մեծ փողոց շաքարավաճառ Հաճի Սալիմ աղայի թիւ 54 խանութը, Թարլա Պաշի Սէրոբէ Ասանեանի թիւ 40 մթերանոցը. Ի Գում-գաբու Սթասիօն ճատտէսի նպարավաճառ Հաճի Միհրան Աղայի թիւ 21 խանութը։ Ի Լանկայ Թուլումպա Մէյտան Մարտիրոս աղայի թիւ 113 գրօսարանը, Սամտըք պուրնը 49 թիւ Սիմոն աղային գազինոն, Դատը գիւղ նաւամատոյցին վրայի անուշեղէնաց խանութը եւ Զարդը իջի Թուլումպա փողոց զարեջուրի խանութը Մագրի գիւղ երկաթուղւոյ կայարանի դէմի պարազան։

Հետզհետէ բացուելիք մթերանոցներն ալ պիտի ծանուցուին կարգաւ։ 691

[illegible]

Կ. Պոլիս, 15 Յուն. 1889

Պարոնայք [illegible],

Ձերմէ ստացած եմ գործածել ձեր Միսքէթ Օշարակը, միշտ լաւ արդիւնքներ ունեցայ մանկանց խուլային և անարիւնութեան հիւանդութեանց քանի մը դէպքերու մէջ։

Իմ կարծիքս է թէ այս հաճոյ և յաջող պատրաստութիւնը միշտ նախամեծար համարուելու է Մօրեւ ձկան իւղէն և կը յանձնարարեմ զայն։

ՏՐ. Ա. ԱՆՏՐԷԱՍԵԱՆ
Նախ. Բն. բժիշկ Օսմանեան բանակի

ԻԼԱՆ ՊԱԳԸ ՍԱՐԱՄՓԷՐԻ

Ժանտարմա տաիրէսինտէն Թաշրայա կէօնտէրիլմէքտէ օլան էշեա վաղ օլունմագ վէ լիզումը օլտուգճա ալընմագ իւզրէ միւպայա օլունաճագ 4 պէօյ Թանթա սանտըգըն իմալ վէ իթասընա թալիպ օլանլարըն Թարիխը իլանտէն իթիպարէն Նիհայէթէ 4 հաֆթա խիթամընտա գաբու մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ուժումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։ 1—3

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԵԱԼ ԸՍՏ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻ ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 ՕԳՈՍՏՈՍ 2/14ԻՆ 20 ՍԷՖԷՐ 1310
Ապահովագրութիւնք ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ, ԿԵՆԱՑ ԵՒ ԱՅԼ ԱՄԵՆԱՅՆ ՎՆԱՍՈՒՑ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ, Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵԷՆԻ ԽԱՆ, ՔԱՐԱՔԵՕՅ, ՂԱԼԱԹԻԱ.
771

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգղ. Ոսկի 1,000,000 „ՖԻՆԻՔՍ„ Հիմնեալ ի Լօնտոն յամին 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւելքան մի դար յառաջ, սոյն հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետեարք Անգղիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 18,000,000 Անգղ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասուց համար։ 618

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի՝ կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ սոյն ըագրելոցս, որք ունին լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍՈՒԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ ծովու եզերաց Ղալաթիա, Կամուրջի գէմ, Քօմխիսօն խանի անկիւնը։

ԹԻՒ 4711

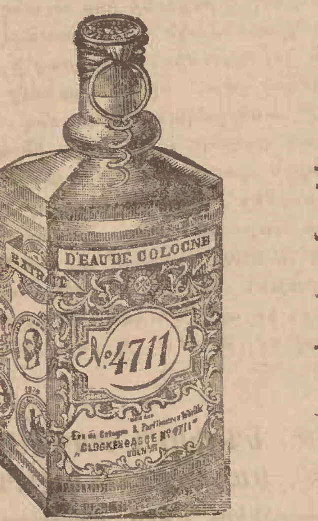

ԱՄԵՆԷՆ ԱՍՈՐԺԵԼԻ ԵՒ ԱՄԵՆԷՆ ԱՊԱՀՈՎ ԴԱՐՄԱՆ

[illegible]

Օ ՏԸ ՔՕԼՕՆԵՐ
(Պիտակ կապոյտ-ոսկի)
FERD. MULHENS, COLOGNE
Ծանուցանէ լիր
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՐԲԱՆ

Կը գտնուի հոտեղինաց ամեն վաճառատուններու մէջ։ 844 17—48

ԴԻՏ ՋԱՐԴԻ ԵՒ ՑԱՒԻ

[illegible]

614

ՔՕՆԵԱՔ ԳՕԹՌՕՆԻ

Յիշեալ քոնեաքը տարրալուծութեամբ բժշկական վարժարանին մէջ, աղէկ գտնուեցաւ եւ ցուցահանդէսէն արժանի շքադրամ մը տրուեցաւ տիրոջը։ Կայս. պալատան հանրային տարրալուծիչ Պ. Մօռօ, քննելէ ետք յիշեալ քոնեաքը, նպաստաւոր տեղեկագիր տուաւ։ Պ. Պրահամի, Պ. Ծաննի, Մավրօէնի փաշա, Տքթ. Խորասանճեան, Զամպաքօ փաշա, նոյնպէս քննելով զայն՝ նպաստաւոր տեղեկագիր տուին։

Կեդրոնատեղին Կալաթա, Պէօյիւք Խաւլի փաշա խան Թիւ 6, Ֆինճանճըլար Եորկի Գալարիտիի քով. Վէզնէճիլէր Պ. Սթավրօ Քիրեակիտիի դեղարանը, Կօսկա Թօռամվէյի կայարանն՝ Կարապ ետ Ս. Պէր պէրեան դեղարան, կամուրջին վրայ Պէօյիւքտէրէի շոգենաւին նաւամատոյցը Ստէֆանաքի ծխավաճառին քով, Պէշիքթաշ Քիլիսէ մէյտանին գազինօճի Ալիքսանին քով, Բերա Թագսիմ 54 Թիւ շարաբավաճառ Հաճի Սարիմի քով եւ ուր ամեն տեղ։ 392

ՏԻՐ. Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՆԿԼՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

1 ՊԱՀՃԷ-ԳԱՓՈՒ Կ. ՊՈԼԻՍ

Մասնագէտք առանց քաշքշուք լինելու արհեստական ակռաներ պատրաստելու, մէկ անգամէն ամենապատիկ ցաւած ակռանները, ոսկի, աղամանդ և մետաղով լեցնելու, ինչպէս նաև դարմանումն ամեն տեսակ բերնի և ակռայի հիւանդութեանց։

(Բացի կիրակիէ) ամեն օր առաւօտէն մինչեւ կէս օր։ 114

ՄԻՍԸՍ Ս. Է. ԱԼԼԷՆԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՄԱԶ. ՆՈՐՈԳԻՉԸ
(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Ճերմակ ինկած մազերուն գոյն, փայլ ու գեղ կուտայ։ Կը նորոգէ անոր կեանքը, ոյժը և աճումը։ Գլխու թեփը շուտ մը աներևոյթ կ'ընէ։ Իր անուշ հոտը առատ է ու հաճոյալի։

"Մ'էկ շիշը կը բաւէ։" Այդ փորձը ունեցան ամէնքը որոնց մաշած ու կորսուած մազերը իրենց բնական գոյնին դարձան, և ճաղատ տեղերը մազով ծածկուեցան։ Աներկ չէ, և ամենեւին վնաս մը չըներ։ Թէ որ կ'ուզես թարմ մազ ունենալ և բոլոր կեանքդ մէջ պահել, առանց ուշանալու շիշ մը ստացիր ՄԻՍԸՍ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻ Համաշխարհային Մազի Նորոգողէն. (MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ-Եորք։ Կը վաճառուի ամեն սափրիչներու, անուշ հոտագործներու և անուշեղէն դեղագործներու քով։

Մեծաքանակ վաճառում ի Պոլիս Բ. Հ. Քիւչիւքեան եղբարց քով, Եէնի Ճամի փողոց, 18, Պոլիս և Խամամեան Բազառեան, Նիւքէթէ Բալըքբազար, Ղալաթիա փոքրաքանակ վաճառումն Բ. Հ. Քիւչիւքեան եղբարց քով, Պոլսոյ կամուրջին գլուխը, 17, եւ Բերայի Մեծ Փողոցը, 153, Բանտիք, բրիտանական դեղարանը և Իգնոբ, համավաճառ, Մեծ փողոց Եէրա, 433։

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Հուլ, Անվերս, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի միջև

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալդանօ	2000	Ֆլամինկօ	1600	Բալէրմօ	3200
Անճէլօ	3000	Կալիլէօ	5500	Բանթէր	1700
Ապօլլօ	5500	Կիզանօ	2200	Բլատօ	1500
Արկօ	2300	Կօզօ	1800	Բօլօ	1000
Արիօսթօ	[illegible]000	Կրանտօ	2200	Քուինտօ	2800
Գամէօ	3000	Հիրօ	2000	Րիալթօ	4400
Գօլօմպօ	2200	Հիտալկօ	3300	Րինալտօ	3200
Գօնկօ	2000	Հինտու	7000	Րօլլօ	3000
Գըֆֆալօ	8800	Հումպէր	1200	Րօմէօ	3500
Գէյրօ	2600	Այակօ	5000	Րօզարիօ	3500
Գալիբսօ	2500	Ճիւնօ	2300	Սալէրնօ	4000
Գամէօ	2100	Քէլսօ	2000	Սանթիակօ	8200
Գարլօ	2000	Քօլլինօ	4200	Սաբֆօ	2000
Գօմօ	2700	Քօլմօ	2200	Սիլվիօ	2000
Ջէբրակօ	5000	Լէօ	2000	Սորէնթօ	4300
Գիլօ	[illegible]500	Լէանտրօ	4500	Թ. Ուիլսըն	3000
Գօլօրատօ	3400	Լիվօրնօ	3000	Թասսօ	1200
Տէգօ	2500	Մալմօ	1500	Թօլիտօ	2800
Տօմինօ	2500	Մարանկօ	4300	Թօրքուաթօ	900
Տուրօ	4800	Մարթէլլօ	6500	Ուրպինօ	5000
Տրագօ	2100	Միլօ	2000	Վօլթուրնօ	5000
Էյնհասն	2600	Մուրիլլօ	3100	Եէտօ	3600
Էլտօրատօ	3000	Նէրօ	2000	Զէբրա	1000
Էլէքթրօ	3200	Օրլանտօ	3000	Տիֆինիա	200
Ֆրանթօ	2600	Օթէլլօ	5000	Ձէրմօ	200
Ֆալքօն	800	Օպորթօ	4500	Ջէրօ	140
Ֆլօրա	700	Օտտօ	2000	Մօսքիթօ	120
[illegible] Մոնարք					8000
[illegible] Մոնարք					8000
[illegible] Մոնարք					8100

Ապրանքներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի

Դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՑ ԵՒ ՈՒԻՑՕ
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլէթ խան, Ղալաթիա
858

THE ECONOMICON
TEION EIKONOMIKON
MARQUE DEPOSÉE

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ և Յ. ԽՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԷՅԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Պոլիս Պաղչէ Գաբու Ճէլալեան խանի կից Թիւ 10

Այս մթերանոցին մէջ, որ երկար ատենէ ի վեր հաստատուած է, կը վաճառուին Չինաստանի և Ճաբոնի ամենաընտիր թէյերը։ Այս թէյեր աննման են իրենց համով, հոտով և գոյնով։ Դիմողք ամեն կերպիւ գոհ պիտի մնան։ Այս ընկերութիւնը Թուրքիոյ ամեն կողմերու մէջ մասնաճիւղեր ունի և շատ դիւրին է ամեն կողմ գտնել։ Ասոնց կեղծերը շինուած ըլլալով, պէտք է ուշադրութիւն ընել վերոյգրեալ կարին։ 803 34—60

ԾՈՎԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՄԱՅԵԱՆ ԵՒ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
Ն. ՓԱՇԷՆ ԵՒ ԸՆԿ.

[illegible]

477

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	Ֆրանք 8,000,000
Պահեստի դրամ	» 6,889,695
Տարեկան հասոյթ	» 16,890,344

Ընկերութիւնք ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և [illegible] և ծովու մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

894 Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ-Գաբու, Անանիադիս խան. 12, 13, 14։

ՌՈՒԷԱԼ ԷՔՍՉԷՆՃ ԱՍԻՒՐԱՆՍ ՔՕՌՓՕՐԷՇԸՆ

ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԼՕՆՏՕՆ 1720ԻՆ

Դրամագլուխ աւելի քան	Անգղ. ոսկի 4,000,000
Ցարդ հրդեհի արկածից համար տուած է	» 35,000,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ քաղաքին և գաւառներն ամեն տեսակ կալուածներ, կահ կարասիք և ապրանք։

Վճարմունք ամենայն խոհեմութեամբ և ճշդութեամբ առանց որ և իցէ ԶԵՂՉԻ կը կատարուին։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ փափագողք կը հրաւիրուին դիմել առ Ընդհանուր գործակալս Յ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿ. Պաղչէ Գաբու, Մէյտանճըլար փողոց, Թիւ [illegible]
726

COMP. RUSSE
DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Բշ. 29/11 Օտեսայի ուղղակի, ժամ 2ին յետ միջօրէի։
Գշ. 30/12 Աղեքսանդրիոյ ուղղակի ճանապարհորդութիւն, ժամ 4ին յետ միջօրէի. Պիրէոսի ճամբով,
Դշ. 1/13 Սեբաստոպոլի ուղղակի, առաւօտեան ժամ 10ին։
Դշ. 1/13 [illegible] մինչեւ Բաթում, առաւօտեան ժամ 11ին։
Եշ. 2/14 Օտեսայի ուղղակի, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

[illegible] Նշ. 30/11, [illegible]
605

ՔԱՕՒՉՈՒՔ ՄՈՒՇԱՆ
(ԼԱՍԹԻՔ)
(ԵՒ ՄԱՆԹՕ ՄՈՒՇԱՄԱԱ
ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՆՈՐԹԷ ԲՐԻԹԻՇ ՌԻՊԸՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մայրաքաղաքիս մէջ երկար ատենէ ի վեր ճանչցուած է, թէ մեր քաուչուէ մուճակները կը գերազանցեն հրապարակիս վրայ գտնուածները թէ՛ իրենց ճաշակաւ եւ թէ հաստատուն զուտ կաւտաքերէ շինուածքով։

Այս անգամ մեր յաճախորդաց փափագանաց համեմատ ընտիր բրդենէն կերպասէ եւ զուտ կաւտաքերէ շինուած խիստ ձեւաւոր և դիմացկուն մանթօ բերել տուած ենք։

Ինչպէս գործարանիս մուճակները նոյնպէս մանթօները ուրիշ գործարաններու շինուածին 2-3ը կը հինցունէ եւ մէջը բնաւ ջուր չառներ։

Մեր մուճակներուն ներսի կողմը, կշիռ մը եւ գուրսի կողմը առիւծի պատկերը դրոշմուած է, եւ կը վաճառուին բոլոր քաուչուէ մուճակ ծախողներու քով։ Իսկ մանթօները օձիքին ներսի կողմը կը գրտնուի առիւծի եւ կշիռի նշանները, և կը ծախուի ի կեդրոնատեղին, ինչպէս նաեւ ի Զմիւռնիա Արասթա չուկան, Հանըմզատէ Րիֆաթ էֆ-ի քով և ի Սելանիկ պէզէսթէն Շուկան գափաֆ Ահմէտ Ռէմիզ Օղլուի քով. Կեդրոնատեղին է, Կ. պոլի, պահճէ Գաբու Գ. օժաման օղլու խան գրան կից Թիւ 13-14 մթերանոցը։
800 35—45

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվըրբուլ և Միջերկրական ծովու բանուկ շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
[illegible]	4200	[illegible]	3000
[illegible]	4000	[illegible]	3000
[illegible]	4000	Նէբթուն	3000
[illegible]	3250	[illegible]	3000
[illegible]	3250	[illegible]	800
[illegible]	3350	[illegible]	800
[illegible]	3250	[illegible]	700

Թէյլօ շոգենաւը դէպի ամսոյս վերջին Լիվրբոոլէն աստ կը սպասուի ընդհանուր խաճաւքով։

Դիմել առ Ծ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուլթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
847 [illegible] Լիվըր.

EMULSION SCOTT

(ՍԳՕԴԻ ՕՃԱՌԻԿ)
ՄՕՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ՁԷՒԹ ԻՒՂ
Խմելիք մը շուտ և ապայով
Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՕԴԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եօրք։

Կաթին չափ ախորժահամ է
Մորթ ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, հիփօֆօսֆիթներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճղաձութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն։

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Խորհ. ակատարք ի Կ. Պոլիս, ՀԱՆՆԸՐ ԵՒ ՀԱՒՐԵԼ

ՔԻՒՆԱՐՏ (CUNARD)
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
[illegible] Լիվըրբուլ և Նիւ-Եօրքի միջև

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ումպրիա	7718	Գաթալոնիա	4841
Էթրուրիա	7718	Սքիթիա	4557
Սէրվիա	7391	[illegible]	3574
Աւրանիա	7269	Մարաթոն	2408
Բավոնիա	5587	Աթլաս	2393
Սէֆալոնիա	5517	[illegible]	2166
Կալլիա	4809	[illegible]	2246
Պոթնիա	[illegible]	Պալմիրա	2544
[illegible]	[illegible]	[illegible]	899
[illegible]	[illegible]	[illegible]	1855
Շէրպուրկ	1614		

Դիմել առ ԹՕՄԱՍ Գ. ԺՕԼԻ գործակալ
Thomas C. Joly
[illegible] խան, Թիւ 401
Ղալաթիա
17